

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

Година XXVII

Број 754

11. јун 1966.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Dan
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОБЕ

РОМАНТИЧНИ ПЕСНИК

Велики енглески пе-
сник Бајрон био је то-
лико опседнут мислима
на Леандра, заљубљени-
ка из Грчке митологије
који је сваке ноћи пре-
пливавао мореуз Хеле-
спонт (данашњи Дарда-
нели) да би дошао до
своје изабранице Афро-

дитине свештенице Хе-
ре, да је одлучио да по-
нови његов подвиг. Пр-
ви покушај му није ус-
пео, али Бајрон није
одустао од своје зами-
сли. Други пут је имао
више среће: 3. маја
1810. године Бајрон је,
нако хром на једну но-
гу, препливао Дарда-
неле.

НЕПИСМЕНИ РАЧУНЦИЈА

Први „букмејер“, по-
средник у клађењу на
коњским тркама, био је
извесни Џем Бленд. Он
је свакога дана примао
милионе за опкладе о-
слањајући се при томе
искључиво на своје
памћење, јер је био не-
писмен. Иза њега је по-
сле његове смрти оста-
ло огромно богатство
зарађено посредовањем
у клађењу.

ВЛАДАРЕВЕ ШАЛЕ

Средњовековни вла-
дари често су се на чу-
дан и груб начин заба-
вљали на рачун оних
који су им били подре-
ђени. О пуском краљу
Вилхелму I, који је вла-
дао у 18. веку, прича се
да је у правом смислу

речи уживао у својим
неланим шалама којих
нико из његове околи-
не није био поштеђен.
Тако му је омиљена за-
бава била да на своје
дворане пуца из пишто-
ља напуњеног сољу. А
пицао је, кажу, право
у лице.

У ОВОМ БРОЈУ:

БЕСТСЕЛЕР XVI ВЕКА
ИЗ ДРЕВНЕ МУДРОСТИ
ДЕСНА И ЛЕВА
ДА ЛИ ЈЕ ДОСАДНО ИЗМЕЂУ НЕБА
И ЗЕМЉЕ
ВЕЛИКИ МАЈСТОР ДИВЕРЗИЈЕ
АНЕГДОТЕ
ШАХ
СПОРТ
ПИСМА ЧИТАЛАЦА

Кроз нашу земљу

БОХИЊСКО ЈЕЗЕРО

Поред Бледског, Бохињско језеро је најпознатије алпско летовалиште Словеније. Налази се у сред Јулијских Алпа, готово под самим Триглавом, 28 километара југозападно од Бледа. Лежи на висини од 523 м, дуго је 4,5 а широко један километар. Заузима површину од 6,6 квадратних километара са највећом дужином од 45 м.

Воду добија од реке Савице која извире у непосредној близини, а која је позната по томе што настаје подземним отицањем Триглавских језера и слапу високом 60 м. Отицањем из језера настаје Сава Бохињка која се код Радовљице спаја са Савом Долинком у нашу најпознатију реку Саву.

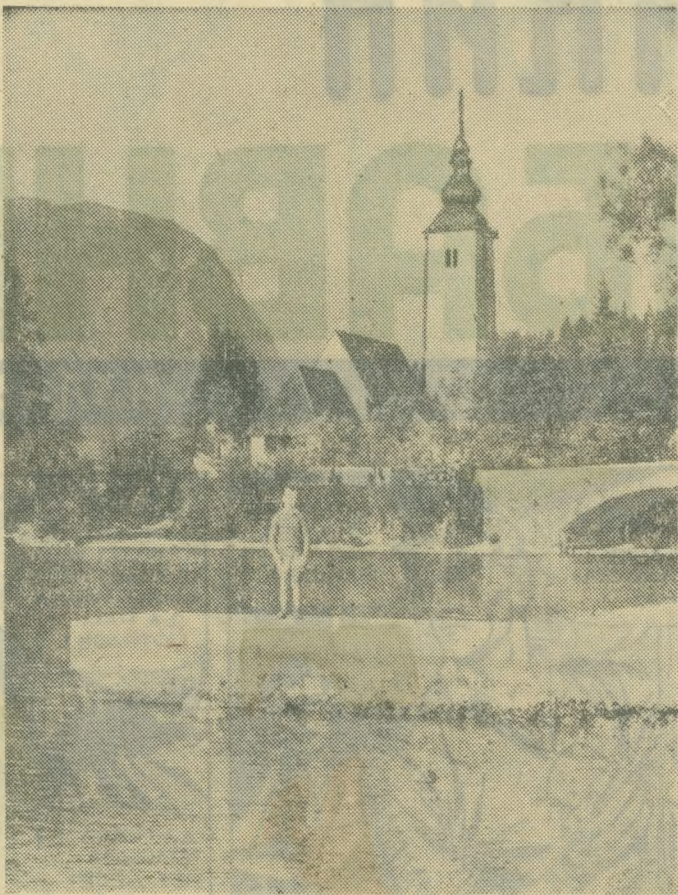
Захваљујући свом положају и саобраћајним везама, Бохињско језеро је полазна тачка за успон у наше најпознатије врхове као: Триглав (2.863 м), Кому, Вогел итд.

Одатле се најлакше долази и до лепих Триглавских језера.

Како је пре нешто више од две године саграђена супер-модерна успињача на оближњи Вогел, а недавно и комфорни хотел на истој планини, то цео овај крај све више постаје зимски туристички центар. То је разумљиво кад се зна да је у Бохињу саграђена и прва већа смучарска скакаоница у Југославији и да су се одржавала бројна државна и међународна смучарска такмичења.

Поред слапа Савице и седам Триглавских језера, посебна знаменитост овог краја Горњеске су још и „Баволов мост“ и теснац Мостнице.

Бохињско језеро пружа могућност и за планински ауто-туризам. Захваљујући добрим путевима, који су проходни и зими, врло лако се долази до планинских и туристичких домова на Покљуки и Јеловици.

ДОСТА ГРАШКА!

Шездесет петогодишњи Енглес Френк Бејлс посетио је читав свој живот грашкуну: био је истакнут стручњак за грашак у једној фабрици за конзерве. Било је довољно да само проба куван грашак па да одмах каже где је грашак узгајан. Ако је грашак био некуван могао је да одреди тачно дан и час када је убран.

Када је фебруара месеца две године Бејлс отишао у пензију и повукао се у миран живот у Бертон, надао се да никад више у животу неће

видети ни зрно грашка. Али, Бејлс није рачунао на своје колеге. Када је дошло пролеће у његовом врту изникло је грашак: у лејама где је посадио руже, у лејама с поврћем, између плоча којима је поплочао стазе у врту и прилаз до куће. „Било је лепо од мојих пријатеља што су превалили 150 километара да би ми приредили изненађење и ноћу засадили грашак — каже Бејлс. — Али, њихова шала ми се није допала. Морао сам да ишчупам најмање хиљаду недужних биљака. Надам се да је ово ипак крај грашкуну, бар у мом животу!“

ПОЖАР У ЦЕПУ

Једном се у Мелбурну за време једне утакмице у крикету догодио необичан случај. Лопта бачена снажним ударцем ударила је о цеп играча где су се налазиле шибице. Од удараца су се шибице запалиле, играчеве панталоне су букнуле и само је присебност синграча спасла страшног пушача од тешких опекотина. О овом случају писали су сви аустралијски листови.

АНЕГДОТЕ

УПРАВО ТАКО...

Пошто је написао „Напуљског славуја“ (1937.) француски књижевник и академик Александар Арну (1884 —) зажеleo је и да упозна места о којима је у својој књизи писао. Много касније, Арну је признао једном свом пријатељу да је његово изненађење било огромно кад је видео да та места управо онако изгледају како их је он замислио. На то му пријатељ примети:

— Изгледа да нисте први, драги мој. И Александар Дима кад је хтео да посети Швајцарску а није имао новца за пут сео је и написао књигу „Пут у Швајцарску“. А затим је, захваљујући ауторском хонорару, отпутовао у Швајцарску да се увери да ли су његови описи ове земље били заиста тачни. И били су!

УБИЈЕ ДВОЛИЦУ

У доба кад је у француским позориштима цветала мелодрама на гласу је био глумац Фредерик Леметр (1800—1876). Једна од његових запажених улога била је и она у комаду „Крчма код Сунца“ у коме у једном тренутку бива убијен један жандарм. Једне вечери Леметр изађе на бину и обрати се публици:

— Морам да вас обавестим да се глумац који игра улогу жандармовог убице вечерас изненада разболео и да због тога неће моћи да изврши свој посао, али ће му управа позоришта у жељи да вас задовољи наредити да сутра уместо једног убије два жандарма.

Публика му је задовољна духовитим оправдањем дуго аплаудирала.

ПОВОЖНО ДЕТЕ

У млађим годинама Верди је посећивао једну пријатељску породицу у Парми. Једног дана га замолише да каже своје мишљење о свирању шеснаестогодишње домаћинове кћери.

— Дакле, кажите искрено.
— Па — рече Верди — види се да је ваша кћер, добила побожно васпитање.
— Како то мислите?
— Она свира сасвим по прописима библије! Њена лева рука не зна шта ради десна.

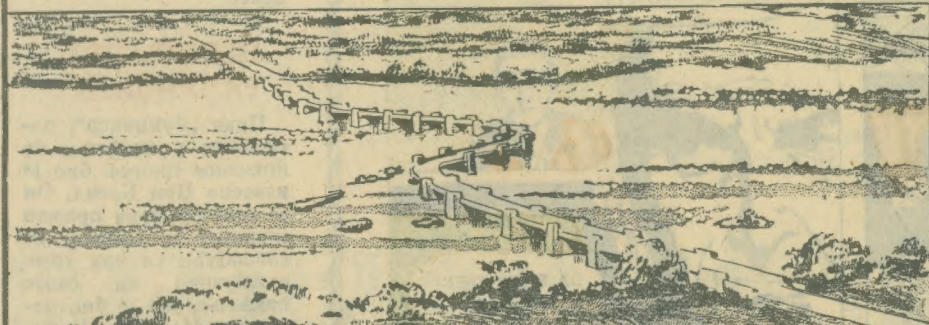
ИМА ВРЕМЕНА

Росини није трпео Аделину Пати, једну од најславнијих оперских певачица света. На једној вечери њу замолише да отпева нешто. Чупе се бурни аплаузи после арије из Росинијевог „Севилског берберина“, а домаћин предаде певачици 2.000 лира као дар. Она приђе Росинију:

— Ето, маестро, има људи који друкчије мисле о мени.
— Лепо, лепо, дете моје. Ето, сад имате новца, па је крајње време да почнете да узимате часове певања.

Ripley's

Веровали или не!

МОСТ

ПРЕКО ЗАПАДНЕ РЕКЕ У СИНКАПТУ (КИНА) САГРАЂЕН ЈЕ СА ОШТРОМ КРИВИНОМ НА СРЕДИНИ — ДА ЗАМДУСИ НЕ БИ МОГЛИ ДА ГА ПРЕДУ

ДУКАТИ ТАЛИСМАНИ

ИСКОВАНИ ОД ЛЕГУРЕ СВИХ 7 МЕТАЛА ПОЗНАТИХ У 16. ВЕКУ ПРОДАВАНИ СУ У ШВАЈЦАРСКОЈ КАО ЗАШТИТА ПРОТИВ ГРЧЕЊА МИШИЦА

СТРАДАО ЗБОГ СОПСТВЕНЕ СВирЕПОСТИ

ЗА ВРЕМЕ ПОГУБЉЕЊА МЛАДОГ КАСИЈУСА БЕТУЛИНУСА РИМСКИ ЦАР КАЛИГУЛА НАРЕДИО ЈЕ ДА ПОГУБЕ И МЛАДИКЕВОГ ОЦА ЈЕР ЈЕ ОВАЈ ОКРЕНУО ГЛАВУ ДА НЕ БИ ГЛЕДАО СИНОВЉЕВУ СМРТ! ПРЕ НО ШТО СУ ГА ПОГУБИЛИ ОН ЈЕ ЛАЖНО ОПТУЖИО ЗАПОВЕДНИКА ЦАРСКЕ ГАРДЕ ДА ЈЕ УМЕШАН У ЗАВЕРУ ПРОТИВ КАЛИГУЛЕ, ДА БИ СПАСАО СОПСТВЕНИ ЖИВОТ, ЗАПОВЕДНИК ЈЕ УБИО КАЛИГУЛУ!

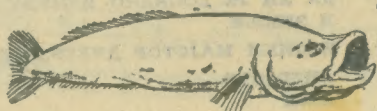
(41. ПРЕ НАШЕ ЕРЕ)

НАЈНЕОБИЧНИЈИ

БРКОВИ НА СВЕТУ КАО ЗНАК СВОГ ДОСТОЈАНСТВА ПЛЕМЕНСКЕ ПОГЛАВИЦЕ НА ПАЦИФИЧКОМ ОСТРВУ НОВА ИРСКА РАСЕКУ НА СРЕДИНИ ПОРЊУ УЧУ И ЗАШИЈУ ТЕ 2 ПОЛОВИНЕ ЗА НОЗДРВЕ

ПИРАРЦКИ

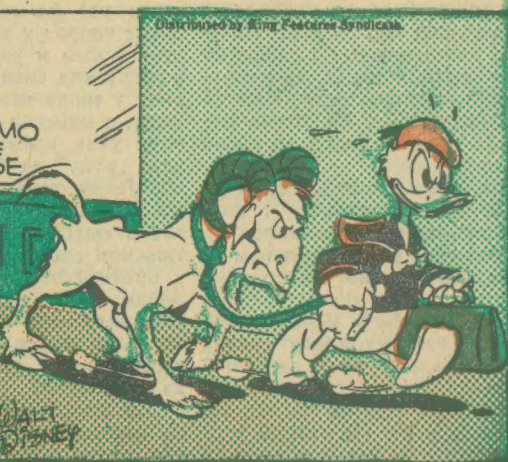
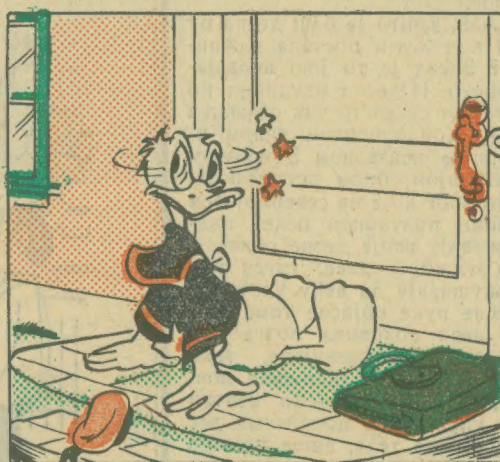
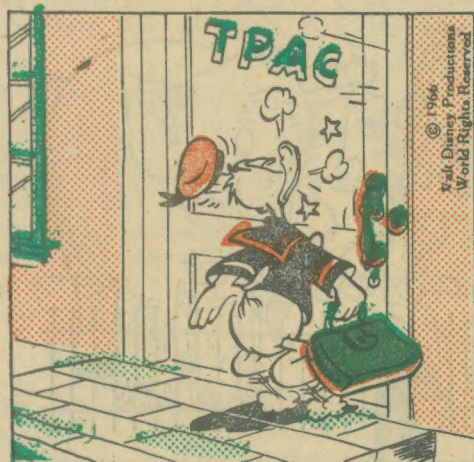
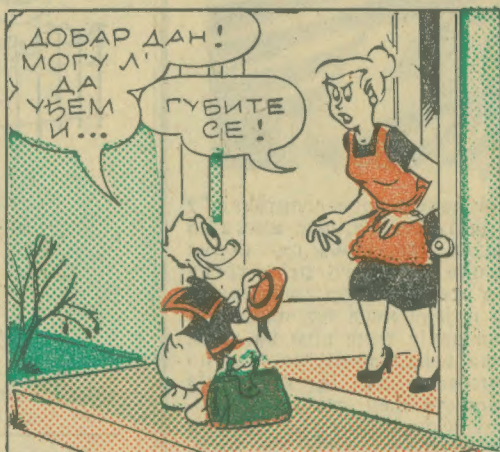

(ЖИВИ У ВОДАМА БРАЗИЛА И ГИЈАНЕ) НАЈВЕЋА ЈЕ СЛАТКОВОДНА РИБА НА СВЕТУ ЊЕНА ТЕЖИНА ДОСТИЖЕ И 200 КИЛОГРАМА

КЕНГУРИ

НА НОВОЈ ГВИНЕЈИ ЖИВЕ НА ДРВЕКУ И ИМАЈУ ЗЛАТАСТЕ УШИ И РЕП

WALT
DISNEYПАЈА
ПАТАК

СПОРТ

СПОРТСКИ КАЛЕНДРОСКОП

Године 1912. Норвежанин Ернст Менсен превалио је пешице пут од Париза до Москве. Пешачко је пет недеља и просечно преваливао по 75 километара на дан. На том путу морао је да преплива 13 већих река. Да пређе пешице пут од Цариграда до Калкоте било му је потребно свега 59 дана.

У античким хроникама историчари су пронашли списак победа грчког боксера Теагенеса, који је био сталан победник у тешкој категорији од 484. до 468. године пре наше ере. Забележено је да се Теагенес борио у 2102 борбе и да је у њима усмртио 1803 противника. У старом веку овакве борбе често су се завршавале смрћу побеђеног јер се борило без рукавица. Теагенес није био ниједном побеђен. Данашњи боксери ретко изађу на ринг више од 150 пута.

У првој мотоциклистичкој трци одржаној 1907. године на острву Ман, где се данас сваке године боре најбољи тркачи света за такозвани „туристички трофеј“, возач Фаулер победио је с просечном брзином од 58 километара на час. На многим успонима тркачке стазе Фаулер се морао помагати педалама јер

мотори тог времена нису били довољно јаки да савладају такве узбрдице.

Када клизачи — уметничком клизању изводе пируету и муњевито се окрећу око своје осе, они постижу невероватну брзину. Најбољи међу њима изведу седам окретања у секунду.

Бициклистичка трка Бордо — Париз сматра се за једну од најтежих бициклистичких дисциплина на свету. Трка просечно траје 17 часова. Када је дан изузетно топао учесници трке попију до 50 литара разних освежавајућих напитака: минералне воде, чаја, лимонаде.

Манус О'Донел био је осуђен на смрт због учествовања у ирском устанку против Енглеза 1798. године. Као последњу жељу пред смрт изабрао је витешки двобој с неограниченим бројем противника. О'Донел је победио, једног за другим, све противнике који су се пријавили за двобој. Његова храброст и уметност толико су импресионалирали Енглезе да су га помиловали.

Мада правила за голф предвиђају свега седам различитих облика палица, спортисти су првобитни облик палице толико изменили да данас има најмање 500 разних типова.

Да би навикли играче на ниске лопте, тренери енглеске државне репрезентације за време тренинга постављају уместо гол-капије сасвим ниске клупе.

Највећу брзину коју је досад измерена код спортских лопти постигао је 1930. године играч безбола Марк Ре-

ник: 204,5 километара на час. Рекорд у брзини слања лоптице за голф држи извесни Саразен — 196 километара на час, а у слању тениске лопте Тилден: 189,8 километара.

Тркач Паво Нурми, легендарни „летећи Финац“ освојио је на три олимпијаде (1920, 1924. и 1928. године) шест златних и 3 сребрне медаље.

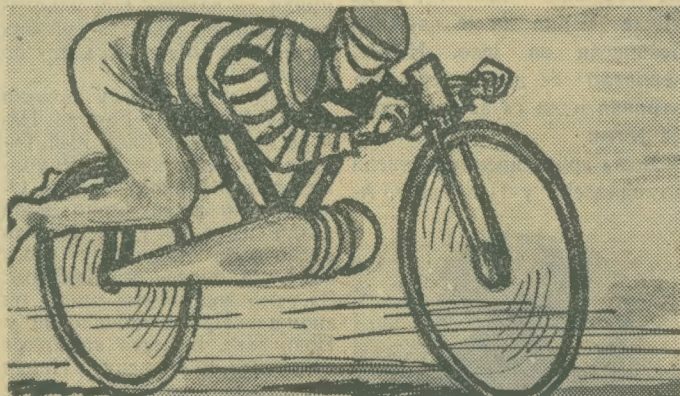
Навалу фудбалског тима у шведском градићу Хербоине петорица браће Еглинд. За време једне утакмице, која се завршила резултатом 5:0 у корист њиховог тима, сваки од браће дао је по један гол.

Када су у Канаду стигли први колонизатори, зачудили су се када су видели да Индијанци играју неку мешавину голфа и тениса. У спортским такмичењима учествовала су два тима од по 200 играча, припадника два различита племена. Ова индијанс-

ка спортска игра, коју су досељеници назвали „лакрос“, данас је канадски национални спорт. Од 1876. године игра се и у Енглеској где је веома популарна.

За време рвачког турнира одржаног 1912. године у Стокхолму, Рус Клејн и Финнац Асикаинен борили су се непрекидно десет часова. Најзад је Клејн победио али је био толико исцрпљен да није могао да наступи у финалу против Шведана Јохансона који је, захваљујући томе, и без борбе проглашен за победника.

Када су 1863. године у Енглеској ступила на снагу нова правила у фудбалу, која су између осталог забрањивала додиривање лопте рукама, тренер тима града Шефилда дао је у првој утакмици сваком играчу по један златник у сваку руку. На тај начин је желео да их спречи да не дођу у искушење и руком ударе лопту.

Пре но што су тркачки мотоцикли добили аеродинамичне каросерије, возачи су покушавали да што више смање

отпор ваздуха на тај начин што су на својим возилима заузимали разне, веома опасне и ризиканте положаје.

Уређује: Паја Патак

Ква
КваМИШИН
ОДГОВОР

Мали Миша седео је на стеницама куће када је наишао један трговачки путник који је продавао неке ситнице за домаћинство.

— Хеј, мали, да ли је твоја мама код куће? — довикнуо је трговац Миши.

— Ја живим с ујаком — одговори му Миша.

— А да ли ти је ујак код куће? — јесте.

Трговац је зазвонио на вратима, али му нико није отворио. Он се тада поново обрати Миши.

— Чуј, мали, па ти си рекао да ти је ујак код куће.

Миша га погледа и мирно му одговори.

— И јесте. Само ми не живимо у овој кући. Наша кућа је у другој улици.

БУКВАЛНО
СХВОТИЛИ

Пајини сестрићи Паја, Гаја и Влаја пошли да обиђу свог школског друга који је становао у једној вишеспратници. Ушли су у зграду и збуњени застали пред лифтом. Дуго су ту стајали и најзад се Влаја осмелио, пришао вратима једног стана у партеру и одлучно зазвонио. На вратима се појавио један стари човек.

— Чико, — обрати му се Влаја молећивим гласом. — Да ли бисте хтели да се с нама повезете лифтом. Знате, на њему пише „Лифт за четвори особе“, а нас је, као што видите, само тројица.

ШТО А
ДОД

— Мишо, припази на млеко док ја у трпезарији поставим сто — замолио је Мики своју сестрића.

Мало касније Миша улете у трпезарију и узбуђено повика:

— Шта сад да радим, ујка Мики? Има више млека него лонца...

Нису чули

Паја, Гаја и Влаја, вратили се из школе и причају свом ујаку шта им се догодило.

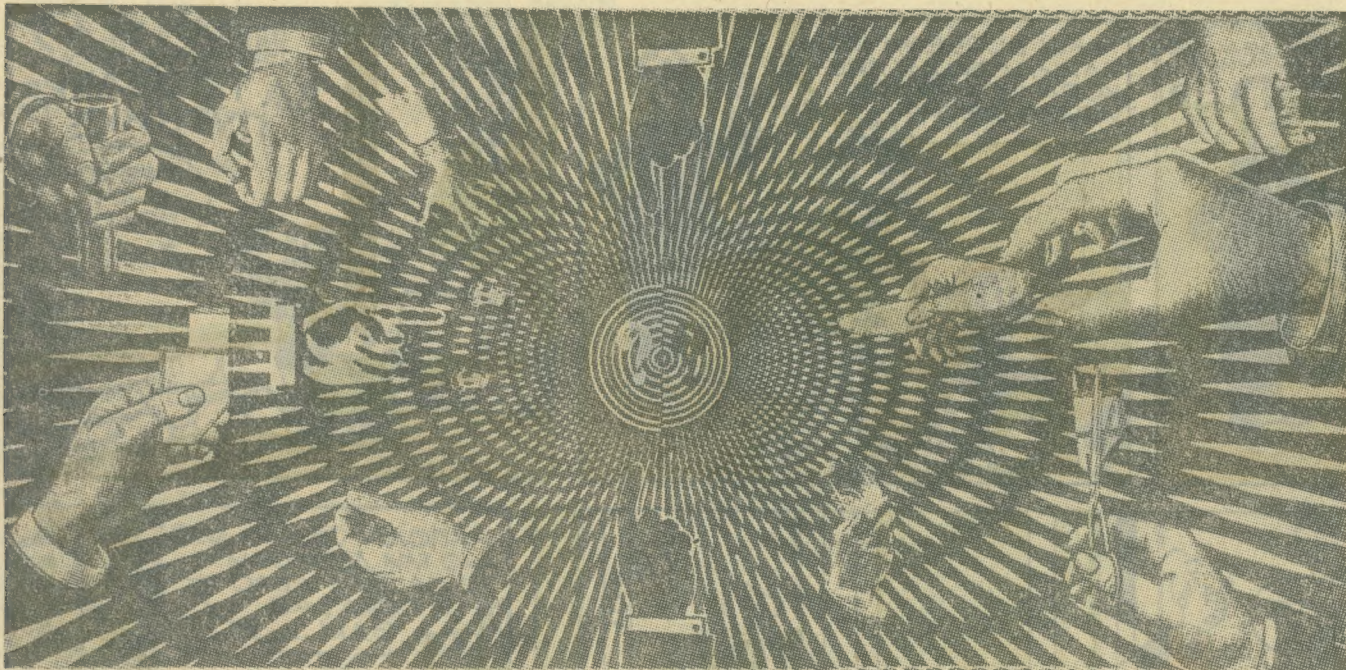
— Наша учитељица напустила је данас учионицу усред часа — рече Гаја.

— А зашто? — интересује се ујак.

— Па управитељ нам је посла казао да смо толико лармали да она више није могла да издржи — објасни Паја.

— Зар вам пре тога није казала да будете мирни и тихи? — пита Паја.

— Не знамо ми — одговори Влаја. — Нисмо могли ни рећи да чујемо од онога што је говорила.

ДЕСНА И ЛЕВА

У средњовековним романима леву руку називају левицом и алкавицом. Марко Поло прича у својим путописима да су становници Индије „одредили леву руку само за различите ниже послове.“ Један Ибзенов херој каже: „И забио му је у груди мач... левом руком.“ Јунакиња романа на то одговара: „Да, да, десна рука је сувише добра за такво дело.“

Да, и ми пишемо десном руком, држимо кашику у њој, покрећемо њоме машине.

У десној руци терет нам изгледа лакши но у левој, она је јача, њени покрети бржи — то потврђују мерења извршена „непристрасним“ апаратима. Десна рука је за нешто јаче од сантиметра дужа од леве обим мишица на њој такође је већи. На старим египатским сликама и рељефима људи пружају према храни десну руку, у њу узимају жито, секиру, мач. Древни кинески стрелац десном руком ватезе лук. Чак и на цртежима пећинског човека десна рука обавља све послове.

И више од тога. Трагови на коштанним алаткама и инструментима из епохе средњег палеолита сведоче да је у раду десна рука играла главну, а лева само помоћну улогу.

Зашто је тако? Зашто је једна рука јача од друге? И зашто је то баш десна?

Човек није једино биће које више употребљава једну руку (односно код животиња један уд) од друге. Чак и птице чепркају земљу увек истом ногом и увек исту ногу подижу кад спавају. Мачка за рива у миша увек камце исте шапе, а мајмуни у зоолошком врту увек пружају једну те исту „руку“ да би узели храну. Једну те исту? А коју? На ово питање не може се тачно одговорити. У животињском свету дешњаки нису у преимућству над левацима. Значи, ничег чудног нема у томе што међу људима има и дешњака и леваци. Чудно је нешто друго: зашто је левака тако мало?

Код животиња нема никакве важности да ли је једна или друга шапа више развијена. Код човека је, међутим, неупоредиво агодије ако је то она рука која је развијена код већине људи. Јер, алатке и инструменти којима се служи прављени су углавном за рад десном руком. У строју ловаца или ратника човек код кога су штит и копље променили места може да буде „слаба тачка“ читаве групе.

Људско друштво је, значи,

заинтересовано да левака буде што мање. Леваци теже лоше и раде. У школи се и данас понекад подмевашу левацима. Некада су и међу одраслима леваци извржавани руглу и подсмеху. Јер, све што је необично и што одступа од добијеног изгледа смешно и опасно. Леваци су чешће остајали нежење а како је лево руком пре свега наследна, временом се све мање рађало леваци.

Ипак, и данас има прилично леваци. Рачуна се да их је просечно 5 до 7 одсто. Зашто „рачуна се“? Због тога што многи дешњаки нису то по рођењу, већ су то постали васпитањем. „У којој руци држиш оловку?“ „Премести кашнику у другу руку.“ И резултат су — дешњаки. Неки научници сматрају да су трећина свих новорођених леваци, само је већи део њих „преваспитан“ још у детињству.

Статистичари тврде да у породицама где су и отац и мајка леваци, половина деце наслеђује ту особину. Тамо где је само један родитељ левак, шестина деце су леваци. Али, левака има и у породицама где су оба родитеља дешњаки.

Међу женама је двоструко мање леваци но међу мушкарцима. Можда се оне у детињ

ству лакше „преваспитавају“? С друге стране, пак, многа на следна одступања од норме такође се много ређе срећу код жена но код мушкараца. Ту појаву неки научници објашњавају тиме што на жени лежи већа одговорност за постојанство и да је еволуција створила њен организам поузданијим смањујући број могућих одступања од нормале.

Али, зашто је баш десна рука код људи постала важнија? Засад је то још нерешено. Извесни научници покушали су да то чак објашњавају Кориолисовом силом инерције изазваном Земљиним ротацијом, оном истом појавом због које на северној Земљиној полулопти реке подлакавају своје десне обале, а на јужној — леве. Други пак, покушавају да већу употребу десне руке објасне тиме што је лева половина мозга код човека јаче развијена. Али, можда се лева половина мозга, где су смештени центри за управљање покретима десне стране тела, више развија због тога што се човек више служи десном руком? Јер, код леваци је случај обрнут.

Можда је објашњење питања због чега има више дешњака него леваци веома једноставно. Можда је међу нашим прецима (а у време настанка човека њих је било сасвим мало — неколико хиљада или чак неколико стотина) случајно било више дешњака него леваци.

ХУМОР

Из зоолошког врта

ЗАР СИ ВАШ ДАНАС МОРАЛА ДА СТАВИШ ПЕШИР СА НОЈЕВИМ ПЕРЈЕМ?

ТО ЈЕ СВЕ ШТО СМО МОГЛИ ДА УРАДИМО ЗА ЊЕГОВУ КИЛАВИЦУ.

А ОТКАД ЈЕ УОБРАЗИЛА ДА ЈЕ ФЛАМИНГО?

ДА МИ ЈЕ САМО ЗНАТИ НА КОГА МЕ ПОДСЕЉАЈУ?

ПРИЧА О КРОМПИРУ

Прича о кромпиру, једној од основних намирница на свету, почиње пре 400 година у планинским пределима Јужне Америке. У то доба шпански освајачи су покорили становнике Перуа — Инке. Ту на тлу Перуа Шпанци су дознали о постојању те тако важне намирнице која је касније утицала, можемо слободно рећи, на ток историје. Нико тада није могао ни да претпостави да ће кромпир, докле потпуно непозната на-

мирница, ускоро освојити свет.

Године 1538. први Шпанац успео је да се попне на Анде. Тамо је на равним платонима Перуа наишао на кромпир који се користио као храна. Али становници ових планинских крајева нису га кували — као што се то сада чини, већ су га замрзавали а онда сушили. Тако сушен кромпир још је и данас посланица за Индијанце из области Анда. На тој ви сини кукуруз, који је иначе главна храна осталих Индијанаца, не може да успева и сва се исхрана заснива на кромпиру. Инке су усавршиле гајење кромпира до те мере да би им и данашњи пољопривредници могли на томе завидети. Они су употребљавали разне врсте ђубрива и наводњавали земљу вешто израђеним каналима. Исто тако они су знали за више врста кромпира.

Негде између 1580 и 1585. године неки путник пренео је кромпир у Европу. Биљка се прво почела гајити у Шпанији, одакле је пренета у Италију а одмах затим и у Беч.

Кромпир је, уосталом као и свака друга нова храна, врло споро стигао на трпезу. Историја је забележила да су владари храбрили народ да гаји и једе кромпир. Научници су писали о добрим квалитетима кромпира, фармери покушавали да му побољшају квалитет. Напредовање је ишло споро, али временом је кромпир добијао све важније место у исхрани. Тако је у оскудним крајевима на северу Европе становништво ускоро увидело да може преживети само захваљујући кромпиру.

Први кромпир који је пренет из Перуа у Европу био је прилично ситан а окца су му била тако дубока да приликом чишћења није остајало много за јело. Због тога су први европски одгајивачи покушавали да побољшају квалитет и да убеди народ да је кромпир безопасан за јело. Наиме, веровало се да је кромпир отрован и да га зато не треба јести.

Једна група ирских исељеника одлазећи у Нови свет, А-

мерику, понела је са собом и кромпир и тако је ова биљка из Јужне Америке прешла у Северну Америку заобилазним путем преко Европе и то након више од 150 година пошто су је Шпанци открили. Међутим, неки стручњаци друкчије су мишљења и сматрају да је кромпир стигао у Северну Америку почетком 18. столећа и то са острва Бермуда.

Али мада је кромпир стигао на тле Северне Америке већ почетком 18. столећа, он се није гајио у већим количинама јер није могао да се одржи услед разних болести. Тек када је један фармер отпутовао за Перу и донео семе кромпира из његове постојбине (1853 године), добијена једна врста кромпира која се и до данас одржала. Па ипак, фармери су имали да издрже још неколико озбиљних напада разних штеточина које су на крају побеђене.

Разне епидемије су захватиле ову биљку и у Европи. Најгора од свих је била 1846. године када кромпир није уопште родио у целој Ирској. Око милион људи умрло је од глади. Тада су Ирци почели масовно да напуштају своју земљу и одлазе у Америку. За само две године преко милион и по Ираца прешло је у Нови свет. Болести кромпира захватиле су Пољску и Немачку, што је такође изазвало велику миграцију из тих држава у Америку. Тако је кромпир одиграо важну историјску улогу у насељавању једног новог континента што се сигурно не би тако брзо одиграло без — кромпира!

О КОСМИЧКИМ ЛЕТОВИМА

ДА ЛИ ЈЕ ДОСАДНО
ИЗМЕЂУ НЕБА
И ЗЕМЉЕ?

КАКО ЧОВЕК МОЖЕ САТИМА ИЛИ ЧАК ДАНИМА ДА ИЗДРЖИ САМ, А АКО ИХ ЈЕ ДВОЈЕ БЕЗ РАЗГОВОРА, У УЗАНОЈ И НЕУДОДНОЈ КАБИНИ КОСМИЧКОГ БРОДА?

На то астронаути морају да се навикну још на чврстом тлу. Они морају да издрже тестове изолације од две и више недеља и бројне „летове на Месец“ у лабораторијама. Иначе, у космосу време протиче по унапред утврђеном плану: праћење експеримената, редовни периоди сна и одмора у току којих им се емитује музика и вести са Земље. У будућности ће моћи да разговарају са својом породицом. — Летови су толико узбудљиви — рекао је астронаут Вајт после лета у броду „Цемини-4“ — да од гледања и чуђења човек уопште не може да се снађе. Значи, од досаде ни помена. На негодност се досад највише жалила посада „Цемини-7“: — Нисмо уопште могли да се испружимо. — Али, и космички бродови постају све пространији и угоднији, тако да ће, по свој прилици, први путници на Месец имати пријатан пут.

ДА ЛИ СЕ АСТРОНАУТИ ЧЕСТО УМИВАЈУ ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА?

Уопште се не умивају. Вода би одмах почела да лебди у у хиљаду ситних капљица по васионском броду. То се догодило на броду „Цемини-7“ када је прсала пластична кеса с урином. Потребно је било више часова док су астронаутиски уређаји за отклањање

влаге усисали и последњу капљицу. За умивање се употребљавају папирнати убриси овлажени хемијском течностју за уклањање прљавштине који се држе у пластичним омотима.

ЗАШТО СЕ АСТРОНАУТИ НЕ БРИЈУ НА БРОДУ?

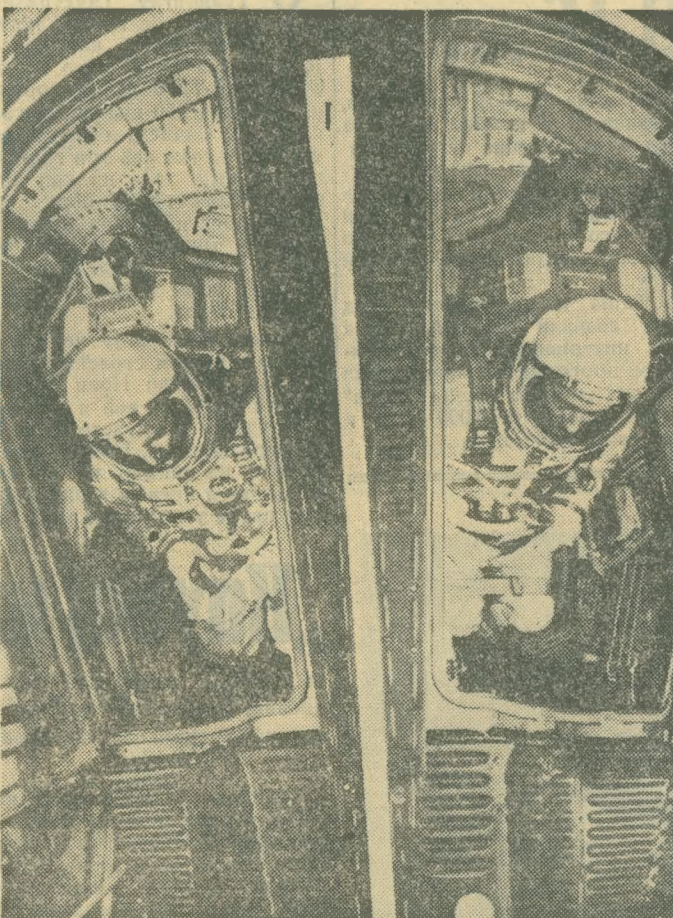
Још не постоји „васионски апарат за бријање“. Приликом бријања постоји опасност да се длачице лебдећи у броду увуку у филтере и електронске контакте. Додуше, неке америчке фирме произвеле су прототип таквог васионског апарата и назвале га „Д-Нул“: он одмах усисава длачице у једну малу кесу.

СМЕЈУ ЛИ АСТРОНАУТИ ДА ПУШЕ ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА?

Не. После дужег лета ваздух ионако није добар. Уређаји за очишћавање ваздуха не би изишли на крај с димом од цигарета. Али, није искључено да ће велике васионске станице у будућности имати и неку врсту „собе за пушаче“.

МОЖЕ ЛИ СЕ АСТРОНАУТ РАЗБОЛЕТИ У КАПСУЛИ?

Микроскопски мали изазивачи болести, бактерије и вируси, могу да се закаче на зидове кабине или на инструменте и астронаути могу, за време лета, да их дисањем унесу у тело. Још не постоје средства којим би се осетљиви апарати потпуно о-

Како се астронаути осећају у космичким бродовима, шта би се догодило ако би се разболели или онесвестили, смеју ли да пуше, могу ли да се умију, како им протиче време — то су само нека од питања која многа занимају.

чистили од бактерија, а да се при томе они не оштете. Постоји и могућност да се изазивач болести налази већ у телу астронаута и да после неколико дана болест избије. Само, таква могућност је минимална. Јер, у току припрема за васионски лет астронаути су изоловани и налазе се под сталном лекарском контролом. И приликом припрема кабине све се ради изванредно чисто. А сем тога, астронаути се на старту налазе у тако доброј физичкој конди-

цији да њихов организам поседује довољно одбрамбене снаге против инфекције.

ШТА СЕ ДОГАЂА АКО СЕ АСТРОНАУТ ИПАК РАЗБОЛИ?

Амерички астронаути Борман и Ловел су на почетку свог 14-дневног лета почели да кијају. Лекари су се плашили назеба. Но, у броду постоји приручна апотека с аспиринама и сличним лековима за лака обољења. У случају теже болести, брод би

морао пре предвиђеног рока да се врати из васионе.

КАДА БИ СЕ АСТРОНАУТИ ОНЕСВЕСТИЛИ У КАПСУЛИ, ДА ЛИ БИ ИПАК БИЛО МОГУЋЕ ДА СЕ ВРАТЕ НА ЗЕМЉУ?

Све капсуле имају уређаје који омогућавају укључивање кочница и са Земље. У најгорем случају, управљање би се вршило за Земље.

КАКО АСТРОНАУТИ ЈЕДУ НА БРОДУ?

Животне намирнице се морају понети у осушеном стању и упаковане пошто се претходно очисте од бактерија. Иначе би се поквариле. Пре обода, астронаут мора да овлажи суви садржај пластичне кесе. То чини пиштољем с врелом водом. Приликом јела мора водити рачуна да комади хране не отпадају, јер би они у бестежинском простору лебдели и могли изазвати и неки квар ако запусте контакте или се увуку у неки инструмент.

КАКО ОБАВЉАЈУ СВОЈЕ ПРИРОДНЕ ПОТРЕБЕ?

Као „тоалет“ америчким астронаутима служи пластична кеса у облику рукавице. Читав систем не одговара земаљским обичајима. Урин се у уређајима за хлађење раствара и дестилише. Добијена вода треба да служи даље у току лета. Астронаут Волтер Шира је приликом израде уређаја приметио:

— Ја сам за то да свако добије свој сопствени производ дестилације.

КАД НЕКО ДУГО ЛЕЖИ У КРЕВЕТУ ПОСТАЊЕ ЛЕЊ И МЛТАВ. ШТА СЕ ДОГАЂА С АСТРОНАУТИМА КОЈИ ДВЕ НЕДЕЉЕ ЛЕЖЕ У СВОЈИМ КАПСУЛАМА?

Дуго задржавање у бестежинском стању је једна од мање испитаних области васионске медицине. Неки Цемини-пилоти носили су узане гумене манжетне на мишици које је требало да подстичу крвоток и спрече слабости срца и крвотока. Други су опет специјалним справама вежбали мишиће. Код готово свих америчких астронаута запажен је недостатак калцијума у костима ногу и прстију после дужег

лета. То убудуће треба да буде спречено узимањем калцијум-препарата.

КАКО СЕ АСТРОНАУТИ СВЛАЧЕ У КАПСУЛИ?

Они морају лебдећи да се извуку из одела. То иде прилично лако у узаној кабини васионског брода. Приликом тестова на Земљи, васионски стрип-тиз траје девет до два наест минута.

КАКО АСТРОНАУТИ ДИШУ У КАБИНИ И КАКО СЕ ПОСТИЖЕ ДА ВАЗДУХ ДОСПЕ И ДО КОЖЕ НА ЊИХОВОМ ТЕЛУ?

Кабине америчких васионских бродова нису испуњене ваздухом него чистим кисеоником, који је под нижим притиском него ваздух на морској површини. Овако, „пропрећен“ кисеоник није штодљив, што су доказали бројни тестови у опитним коморама васионске медицине. Гас под ниским притиском проветрава и васионско одело тако да и кожа може да дише. Без обзира да ли је у васионском оделу или није, астронауту је обезбеђен гас за дисање. Угљен-диоксид који издише задржавају уређаји за проветравање и уређаји на оделу. Тако је у кабини увек пријатно.

ДА ЛИ АСТРОНАУТИ МОГУ ДА ПОСМАТРАЈУ ТЕЛЕВИЗИЈСКЕ ЕМИСИЈЕ?

Могли би када би се за то потребни уређаји уградиле уместо других инструмената. Телевизијски пријем је потпуно могућ у васиони, чак и на тако великим раздаљинама као Земља—Месец или Земља—Марс.

ЈЕСУ ЛИ АСТРОНАУТИ ЗА ВРЕМЕ ЛЕТА ВИДЕЛИ КИШУ?

Не. Киша, ветар, отпор ваздуха — тога има само у атмосфери. А путања васионских бродова налази се углавном на спољном кругу Земљиног ваздушних омотача.

ДА ЛИ ЈЕ ВАСИОНСКИ ЛЕТ ОПАСАН ПО ЖИВОТ?

Да. Исто као што је опасан по живот и позив пробног пилота или учешће на ауто-тркама, само што су за васионски лет мере предострожности неупоредиво веће.

ЛОГОЛИМО СЕ У... ДОГОДИЛО СЕ У... ЛОГОЛИМО СЕ У...

... Питсбургу. Један кројач коме су крадљивци провалили у радњу и однели већ савијена одела, дао је оглас у локални лист да ће „новим сопственицима одела“ бесплатно извршити све потребне поправке јер, како каже, професионална част му не дозвољава да из његове радње изиђу одела која не стоје савршено.

... Калифорнији. Вилијама Родерса сматрају за веома строгог и искусног инструктора за падобранце. Али, и искусним срећа може понекад да окрене леђа. Недавно је Родерс желео да будућим падобранцима покаже како се треба при скоку дочекати на земљу. Скочио је са стола и — сломио ногу.

... Кенту. Као први гости на првој фарми за одмор животиња стигла су четири товарна коња „запослена“ у једној великој лондонској фабрици пива. На овој фарми четвороноги гости остаће месец дана да би се потпуно опоравили од тешког рада и велерадског напорног живота. Трошкове сноси фабрика.

... САД. Амерички савезни врховни суд прогласио је недавно за неважећи један закон против нудизма. Поништен закон био је толико неспретно формулисан да се, ако би се доследно спроводио, нико није смео свући чак ни у сопственој кући. Разуме се, да су многи злоупотребили тај недостатак.

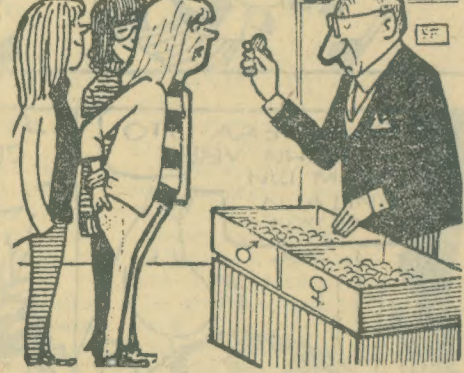
... Минесоти. На већ уобичајено питање новинара у чему се крије тајна њене дуговечности, сто петогодишња Софија Сор је изјавила да за свој дуг живот има да захвали не само томе што је много и савесно радила већ што се сваком аутомобилу увек склањала с пута. Новинари су јој дали за право.

... Девону. Овца Теми, у читавој околини позната по својој неустрашивости и нетрпељивости према лисицама на које насреће кад год јој се за то укаже прилика, изненадила је своју сопственицу Мери Кук својом новом пасијом: са страшћу поједе сваку цигарету до које може да дође.

... Мелбурну. Џон Мун добио је, кладећи се на тркама паса, неколико хиљада фунти. На повратку кући у мрачној алеји напала су га два човека. Док се Мун рвао с њима пала му је с једне ноге ципела коју је један од нападача шутнуо у грмље. Нападаци нису ништа нашли: новац је био у ципели.

... Лос Анђелосу. Да не би долазило до забуне и непријатних сцена око тога да ли је нека дугокоса муштерија мушког или женског рода, једна велика робна кућа завела је обележавање полова нарочитим значкама. При улазу женским муштеријама ставља се ружичаста, а мушким плава значка.

НИСУ ЗНАЛИ КО ЈЕ...

Точкови тешког камиона узалудно су се окретали у месту у песку на обали Мучависте у провинцији Аликанте (Шпанија). Возач је бесно покушавао да покрене возило од шест тона — али узалуд. Камион је запао у песак. Шест људи који су се ту нашли понудили су се да му помогну. Почели су из све снаге да гурају возило док је возач још једном убацио највећу брзину и притиснуо педале за гас. Узалуд — камион се није ни покренуо.

Беспомоћни људи опколили су тешко возило чији су се точкови дубоко укопали у песак. Тада им је пришла лепа девојка Анђелита Вила која се сунчала на обали и већ подуже посматрала узалудне напоре „кабалероса“. Смеша се она им је понудила своју помоћ и изјавила да јој је потребно само једно јако ује.

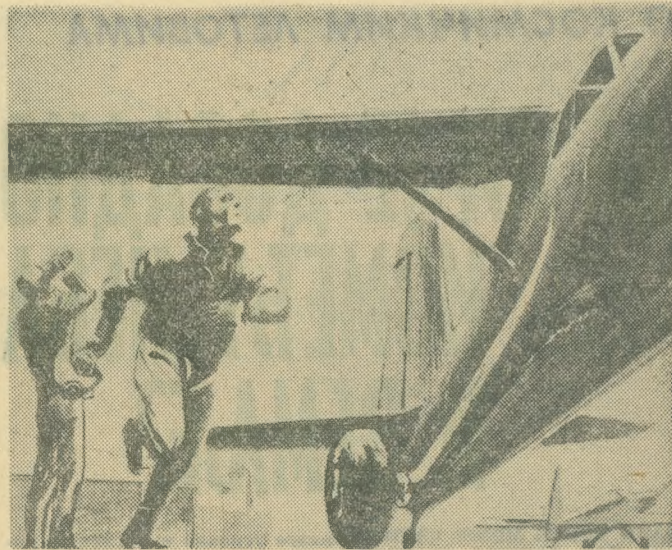
Људи су ову понуду схватили као шалу. Али девојка се није дала збунити, узела је

уже које су јој ипак дали, везала га за камион и почела да вуче. Момци су запрепаштени гледали отворених уста како је камион лагано али сигурно почео да се креће. Ни је дуго потрајало а возило је опет стајало на чврстом тлу.

Тајна је разјашњена кад су сазнали да Анђелита на интернационалним варијете програмима као „Линда Бекер, најјача жена света“ вуче терете до 10.000 кг. — и то само зубима.

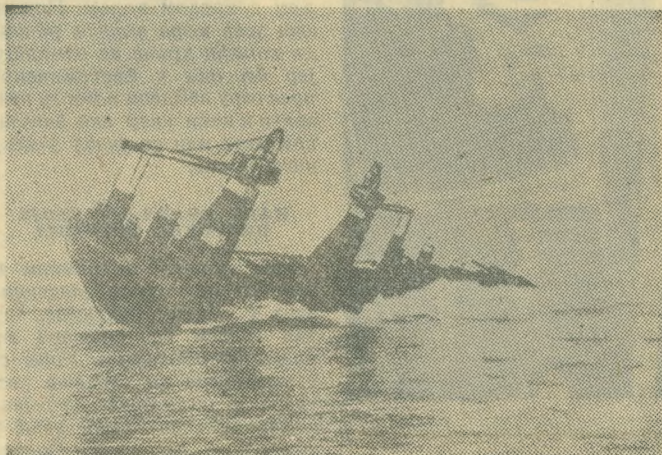
У Тулибиглу (Аустралија) пиво је готово исто тако јефтино као вода, јер га има више него воде. Откуда то? Тулибигл је варошица удаљена 550 километара за падиш од Сиднеја и налази се у крају у коме већ три године готово није пала ни кап кише. Резервоари за воду су давно пресушили, на пољима нема ни травке, а хиљаде оваца и говеда страдало је од страшне жеге врелог аустралијског сунца.

Велика суша коју неки називају и сушом столећа влада у целој држави Нови Јужни Велс а осећа се већ и у Сиднеју где су предузете озбиљне мере штедње. Прање аутомобила, на пример, не сме да се врши са цревом а они који гаје цвеће у вртovima могу да

НИЈЕ БРОДОЛОМ ВЕЋ...

Не бојте се... транспортни брод на нашој слици није у опасности. Снимљен је док је на пучини код Ванкувера демонстрирао најновији начин искрцавања терета и то за свега неколико минута, док му је за утовар истог терета било потребно 20 часова. Творци овог изума надају се да ће се на овај начин постићи знатне уштеде у времену а самим тим и у новцу.

„Каубој из облака“ — шта је то?

га поливају само два часа дневно. Забрањени су и аутоматски уређаји за наводњавање.

Тулибигл је први град на свету у коме је вода потпуно пресушила. Пиваре лиферију пиво бесплатно а за воду становници користе посебне возове који у танк-вагонима до носе свакодневно минимум воде. То стаје много новца јер је најближа река у којој има

воде удаљена више стотина километара.

Али Тулибигл није једини који трпи. Више већих градова већ се припрема за слично тешко стање, а међу њима бугарска варошица Паржес са 10.000 становника.

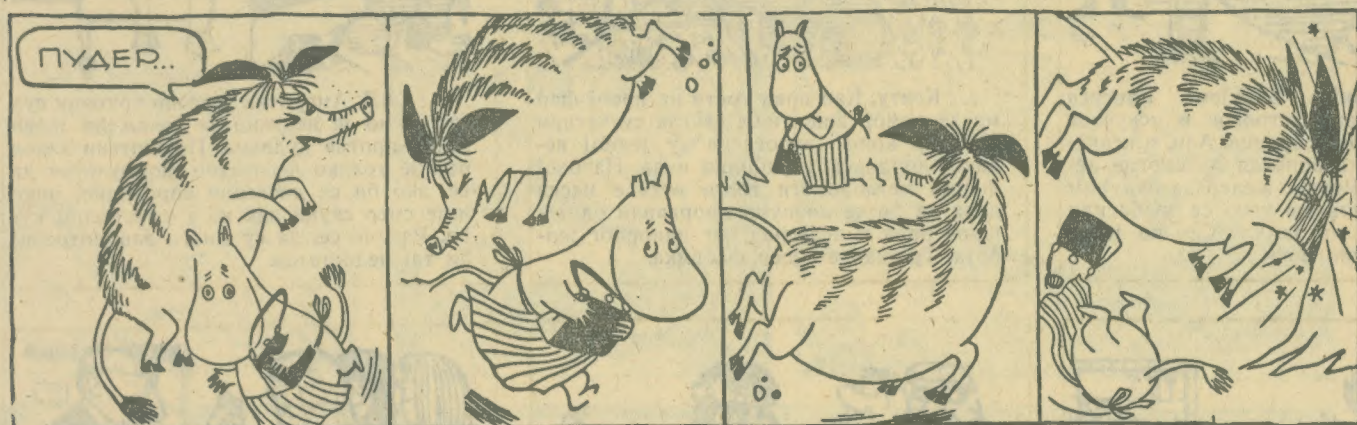
Може се рећи да људи у овим крајевима Аустралије сваку кап воде користе више пута. Једно ведро мора бити довољно за купање целе породице. Прво се перу деца, затим родитељи. Иста та, не више чиста вода, користи се даље за прање рубља, затим се на крају њоме поливају леје с поврхем.

Племенски врачци урођеници Аустралије моле се својим бовима и изводе своје древне обредне игре да би их умилостивили. И свештеници у црквама позивају на молитву за кишу. Али научници су практичнији — они стварно праве кишу. Ево како:

Мали авиони стоје спремни за старт на пистама. Пилоти догледима осматрају плаво небо. Ено једног облака тамо високо горе! Само је исувише високо да би драгоцену кишу могао да подари жељеном северозападу. Неколико минута касније мала машина је у ваздуху и „каубој из облака“, како зову ове авионе, држи спреман свој „ласо“. Ни какав ласо од конопца или коже — како сте могли помислити — већ јак са једним хемијским средством. Он јури за облаком, надлеће га и сипа у њега материју која тако делује да облак пушта кишу на лицу места, уместо, рецимо, негде изнад океана!

Посао око „прављења“ кише не иде увек глатко, али последњих недеља су ови „каубоји“ ипак постигли да изазову провале облака и у крајевима који годинама нису имали кише. Али, у Тулибиглу, још не...

МУМИН НА ПУСТОМ ОСТРВУ

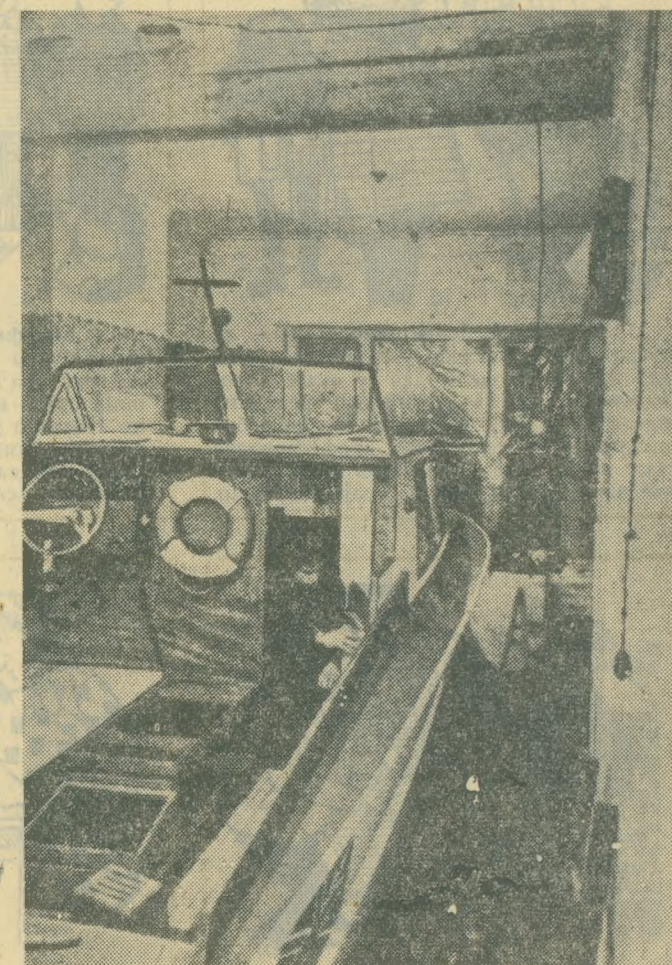

РУЧАК ЗА ПЕДЕСЕТ СЕКУНДИ

Искусне домаћице које се поносе својим куварским вештинама, намејале би се кад би им неко рекао да се пиле, тешко преко килограм, може скувати за десет минута. Оне би сматрале још невероватнијим да се риба, на пример, пастрмка, може ставити на столу после педесет секунди кува-

ња. А то је могуће постићи уз помоћ микроталасне пећнице. Помоћу овог метода воће и поврће се може скувати чак и за краће време него риба. А за храну у конзервама, којој је потребно загревање пре сервирања, потребно је мање од пола минута стављања у микроталасну пећницу.

НА ТО ЈЕ ЗАБОРАВИО

Кристофер Сантвуд, двадесетогодишњи младић, остварио је своју највећу жељу: изградио је моторни чамац дугачак 6 метара, а широк 2,40, са мотором јачине 20 коњских снага. Али, он још стоји у подруму. Да би могао да се изгута напоље Кристофер ће морати да поруши један део таванице и спољни зид.

ЗАБРАЊЕНО ПЕЊАЊЕ НА ПИРАМИДЕ

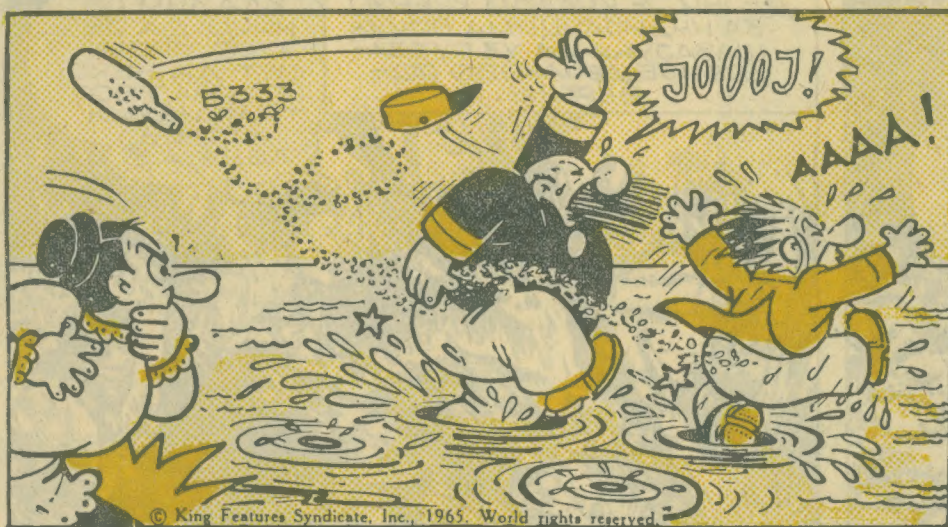
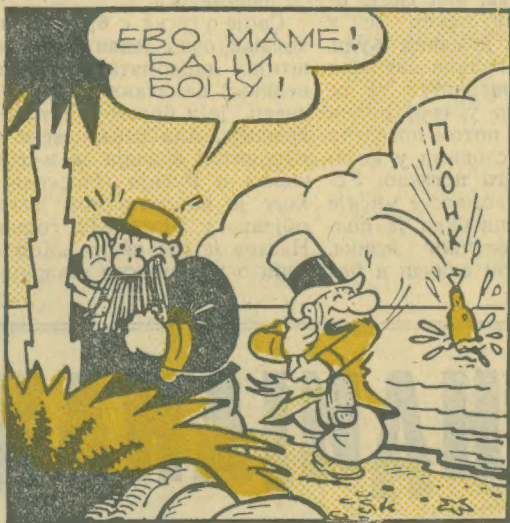
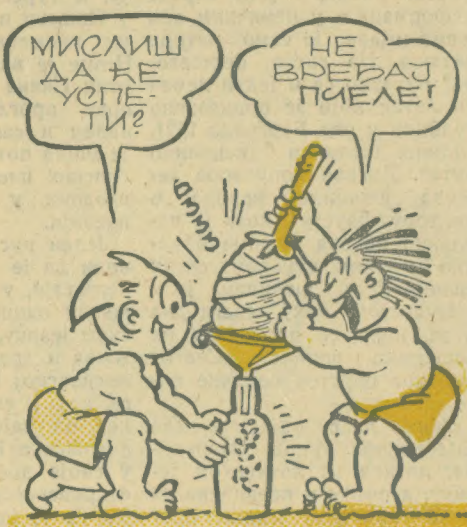
Пирамиде ће одсад бити „табу“ како за стране туристе који долазе у Египат тако и за саме Египћане. Јер, египатска влада донела је недавно одлуку којом забрањује успињање на пирамиде. Многи туристи-планинари покушавали су да на пирамидама испробају своју вештину и да се успињу уз њене прилично глатке и стрме бочне стране. У самом Египту, пак, било је људи који су од успињања на врхове пирамида на чинили атракцију за туристе. Ова мера донета је на захтев египатских археолога који су утврдили да су последњих година камени блокови узидани у пирамиде, који су до сад одолевали времену, почели да се ломе и круне, и то нарочито откако туристи користе пирамиде за — планинарење.

ГЛАВНО ЈЕ ДОРУЧКОВАТИ

Земљорадник Карл Милер из Хајтерсхајма, (Зап. Немачка) неколико дана није могао да утврди ко га прети че у мужењу краве. Немало се зачудио кад је утврдио да то чини једно његово прасе које је прескакало метар високу ограду што га је делила од краве и ту доручковало.

Крава је, вероватно, била исто тако запањена, али је осећала и олакшање после посете овог малог госта из суседства.

НЕСРЕЋАН ЧОВЕК

Ја сам несрећан човек. Увек говорим оно што мислим. На свако питање одговарам искрено. Нема код мене никакве двосмислености у говору, циљања на нешто друго или, пак, конвенционалности. За мене је то непозната ствар.

Због ове своје особине често имам неприлика.

Једног дана тако сретнем свог пријатеља. Поздрављајући се са мном он ме пита:

— Како здравље? — И већ хоће да крене. Али, ја га тада хватам за руку и почињем.

— Како да ти кажем. Ни сам увек најбоље. Штрца ме ту, па онда овде,

понекад ми заигра очни капак, затим гребе ме у грлу...

Познаник истрже бесно руку и отрча.

— Чудак! — помислих. — Па он ме је питао за здравље, а, гле, сад бежи.

Имао сам девојку. Мислили смо да се ускоро венчамо. Она ме једном запита шта мислим о њеној лепоти?

— Па, добро — рекох. — Нос ти није баш најправилнији, уши су мало предуге, а врат танак. Али, знаш, ја те такву волим.

Она ме саслуша и на рас танку ми не пружи руку. Зашто? — не знам ни сам. Па она ме је сама

питала, а ја јој искрено одговорио.

Недавно, имали смо један састанак у предузећу. На дневном реду био је критички осврт на рад

друга Славка који долази на посао пијан.

— Молим вас, — рече Славко — немојте бити преоштри према мени. То ми се десило први пут у животу и неће се више поновити.

И тада се мени обрати: молим те кажи нешто о мени, ти ме знаш.

— Добро — рекох —

кад си ме изабрао, да кажем. Знаш, било је сећам се на мој рођендан, затим на Дан младости... па у клубу, на игранци... У свему седам пута, откад те ја познајем.

Отада ми се друг Славко не јавља на улици, а зашто — не знам. Па он ме је молио и ја сам одговорио онако како сам мислио.

Тако, идем ја једног дана улицом, кад у сусрет ми долази мајка с дететом. Видевши ме, она рече малишану.

— Ако ме и даље не будеш слушао, овај ће те чика ставити у цак и однети у подрум. Хоћете ли га однети? — обрати се жена мени.

— Глупост — одговорих — ја немам цак, а о подруму да и не говоримо. Журим у биоскоп.

— Како вас није срамота да се мешате у васпи-

тање туђе деце — рече љутито жена.

Још ме и вређа! Ни сам не знам зашто.

...Једном седнем, напишем причу и однесем је у једну редакцију. Ставим је пред уредника и кажем:

— Мени се чини, друже уредниче, да је ова моја прича врло интересантна и да такву скоро нисте читали.

Уредник ми, на то прелиставајући брзо рукопис, рече:

— Варате се, читао сам ја много боље ствари од ове ваше приче. Прича је без садржаја, развучена, језик сувопаран, а тема површно обрађена.

Придох и загрлих га. Ето, то је човек: говори оно што мисли. Нема код њега задњих мисли, нема обзира, једном речи то је за њега непозната ствар. Несрећан човек — као и ја.

БЕСТСЕЛЕР XVI ВЕКА

Овако време доживљава своје изузетне књижевне сензације. Данас се књига која добро пролази код читалачке публике — назива „бестселер“. Иако често такво дело не доживи друго издање и нестане с књижевног тржишта као водени цвет. Тако је данас, кад је штампање књига веома развијено. А сад, замислите књигу која је у шеснаестом веку доживела око двадесет издања! И то на више језика. А Лутерова Библија, немачки превод Светог писма, у јеку верске реформације у немачким земљама имала је само четири издања. На листи бестселера налазио се и један немачки летак који је приказивао судбину и пад Београда 1521. године, штампан „неколико пута“. Древна популарна легенда немачког народа „о доктору Фаусту“, коју је неколико векова касније обрадио у свом чувеном спеву велики Гете, штампана је у шеснаестом веку свега два пута, иако се продавала на вашарима широм „Светог римског царства немачке нације“.

Знамо да су поједина дела Сплићанина Марка Марулића, писана на латинском језику, а потом и преводена на неке европске језике, прештампавана током шеснаестог века широм Европе. И-

пак, прештампаванем и преводом свога дела све њих превазишао је Сигисмунд Херберштајн, пореклом из словеначке Випаве, вешти и умени дипломат, који је у тој служби обишао готово целу Европу, од Мадрида до Москве. Када је Херберштајн 1515. године ступио у службу цара Максимилијана, — „последњег витеза“ — он је као дипломата у разним поверљивим мисијама, путовао у Данску, Швајцарску, Шпанију, Чешку, Мађарску, Италију, и Турску, четрнаест пута у Пољску и два пута у велику кнежевину — Московiju. Њоме је владао Василије III, отац Ивана Грознога који се први прогласио „сверуским царем и самодршцем а чија је мајка потицала од чувених српских племића Јакшића, опеваних у нашој народној поезији. Један руски историчар наводи да је „Сигисмунд Херберштајн, у једној одличној књизи написаној на латинском језику, изнео своја опажања и драгоцене податке о московској Русији. Ова књига, која и сада служи као један од најбољих извора за познавање Русије XVI века, у своје доба била је право откриће за европски свет, јер га је упознала с Москвом, земљом готово исто толико дивном, као што је

била дивна пре кратког времена откривена Америка“. И пре Херберштајна западноевропски владари упућивали су у „тајанствену Московiju“ своје посланике да би о њој добили бар неке податке. За западну Европу Московија, и све што је иза Пољске, представљало је готово митску земљу, о којој се није знало нимало више од оног што се већ налазило у античких писаца, јер је она дуго била затворена за све странце. Једино је древна градска република „Господина Великог Новгорода“ одржавала везе са западним светом, али кад је њена самосталност укинута, Московија се задуго затворила сама у себе. Европа је требало поново да открије ову велику земљу. Посланици који су у њу долазили били су, додуше, гостољубиво примљени, али убрзо и враћени онамо откуда су и дошли. Сигисмунд Херберштајн као посланик цара Максимилијана први пут је посетио московску државу 1517. године, а потом још једном десет година касније. Његова дипломатска мисија имала је за циљ да измири Московiju и Пољску јер се у Европи припремао велики рат против Турске, у коме је требало да учествује и Пољска, а због својих загонетних односа с Русијом (Московијом) није могла да се у њему широко и слободно ангажује. Пред великим кнезом Василијем III и пред његовим Саветом, Сигисмунд Херберштајн је на словеначком језику одржао свој посланички говор. На језику, „истом, како он каже, којим говори и вели-

чанство великога кнеза про стране московске државе“. Херберштајн је рођен у словеначкој Випави (1486.) где је добро научио и словеначки језик, а изгледа да је и његова породица у старини била словеначка. Био је врло културан човек, али своје основно знање стекао је у Словенији, од домаћих људи. Са шеснаест година завршио је бечки универзитет те се поново вратио у свој родни крај да би се потом посветио ратничким пословима у којима се нарочито истакао. Успех своје дипломатске мисије у Русији приписивао је познавању словеначког језика, „који је руском сличан и без

њего не би разумео народни говор и не би могао питати припросте људе оно што га је занимало“. Своје утиске с бројних путовања овај, један од највештијих дипломата последњих великих немачких царева, описао је у богатој аутобиографији. Али изнад свега од нарочитог значаја је његова књига о Русији (Московији) коју је на латинском језику објавио у Бечу 1549. године. Наслов је ове књиге „Коментари о московским стварима“

боље рећи „Записи о ономе што сам видео и приметно у Московiji“. Херберштајнова књига о Московiji ванредно је богата запажањима из свих области живота Руса на почетку XVI века и дуго време је служила као најпоузданији приручник за познавање руских прилика и руске историје. Европски дипломати, трговци, путници, свако ко је хтео да нешто дозна о Московiji, служио се Херберштајновом књигом. То је била књига за коју су се отимали издавачи у свим европским штампарским центрима. По броју својих издања већ у другој половини XVI века то је била најчитанија европска књига. Само у Базелу, за релативно кратко време, изишло је четири издања на латинском језику; потом у преводу на немачки језик у том истом веку — седам издања, а на италијанском два. Преводили су је Енглези, Французи, она је стизала у све европске народе, нарочито међу оне који су настојали да успоставе трговачке везе с пребогатом Московijом.

Чувени савез северноевропских трговачких градова познат под именом Ханза, који је иначе продирао до Великог Новгорода и с њим одржавао трговачке везе, сматрао је ову Херберштајнову књигу својим главним „инструктором“ и путовођом у Велику Московiju, у њена неизмерна богатства. И кад је син Василија III, код кога је као посланик боравио Херберштајн, први руски цар Иван Грозни почео да шире отвара двери своје велике државе западним трговцима, они су били већ добро упознати са оним на шта ће наићи у његовом царству — „које је богатије и дивније од свих западних Индија“. Без сумње да је ова књига о Московiji Випавца Херберштајна умногоме допринела упознавању западно европског света с Русијом, а исто тако да је знање словеначког језика посланику Херберштајну помогло да се приближи и непосредно упозна народ чијем су га великом кнезу упутили његови царски господари.

НЕЖЕЉЕНИ ЗГОДИТАК

Данкиња Тара Андерсон од 76 година свог живота, 50 је провела у Сједињеним Америчким Државама. Недавно се стара Тара вратила у домовину. И „срећа“ јој се од-

мах осмехнула. Купила је срећку туристичке лутрије и добила један од главних згодитака: бесплатно путовање у Сједињене Америчке Државе.

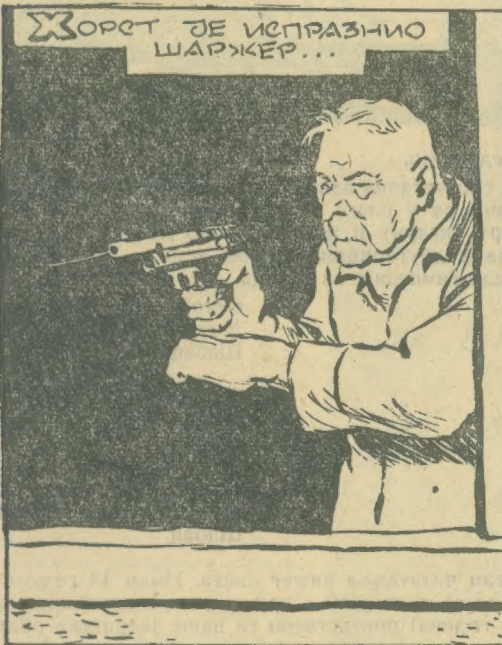
ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

Сашиурн

долази
у помоћ

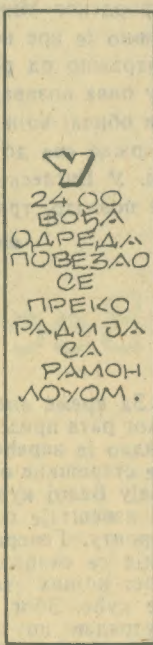
ЦРТА
И
ПИШЕ
Б.ЛОБАЧЕВ

ХОРСТ ЈЕ ИСПРАЗИО
ШАРЖЕР...

...АЛИ МЕЏИ НИСУ ПОГОДИЛИ
ЦИЛО.

У
24.00
ВОЈА
ОДРЕДА
ПОВЕЗАО
СЕ
ПРЕКО
РАДИЈА
СА
РАМОН
ЛОУОМ.

УДИНАРГ У УНОЈЕР ЕКЕР ОГОЛ
УДВУЧ-ЕКАД ЕЛОРАП. ОМАКАРВ
ЕС АМЕРП УГУД. АРТУС ОМЕК
ИТАШУКОП АД ОМЕБОРП У УНОЈЕР
ЕКЕР МИКН. АДААС ЕС ОМИ-
ЗАЛАН ЕДИНАПАЗ АНОСЕ.
АРИТРОПАР ТЕСЕДЗЕШ АВД.

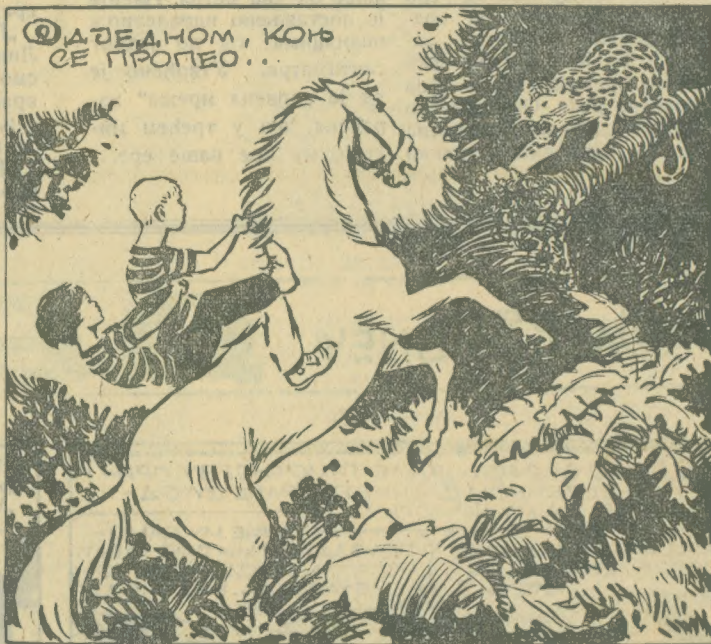

АМЕН СЛАСМИ ИТАРИКСЕР
ТЕКАТЧЕ ЕМ МОТА ЕДГ СТЕ АДАС.
ТАМЕНКУДО УС МИ АВС АНЕОВАР-
ПАИ. ЕТИВАД ШЕВА ЕНКАТ
ТЕНАДИОРКО...

ДРАГАНЕ,
ДА ВИШЕ
НЕ МО-
ГУ!

ЈОШ МАЛО, МИРО!
САМО ДА ИМ ЈОШ
МАЛО
УМАКНЕ-
МО!...

ОДЈЕДНОМ, КОЊ
СЕ ПРОПЕО...

МЕЋУ ЉУБИТЕЉИМА ШАХА

Овога пута неће бити речи о великим мајсторима шаха и њиховим доживљајима на црно-белим пољима. Причаћемо о оним мање познатим или сасвим непознатим љубитељима шаховске игре, њиховим згодама и незгодама, занимљивостима из њихове шаховске активности итд.

ЦЕО АУТОБУС ЗА ЈЕДНОГ ИГРАЧА

На екипном првенству Србије, које се играло крајем 1965. године у Врњачкој Бањи, екипа Шаховског клуба

стрпљиво је ишчекивао долазак шинобуса и — играча. И у часу кад је већ била изгубљена свака нада, појавила се вијугава композиција закасне лог воза из којег је искочио Милошевић. Сусрет са капитеном био је кратак. Уследио је јуриш преко перона, на први аутобус. — Закупљујем цео аутобус. Возите хитно у Бању! — биле су прве речи које је капитен упутио возачу и кондуктеру. Полупразан аутобус хитро је почео да прелази оно неколико километара до Бање.

Временом ту је почео да ради прави шаховски клуб, наравно, на незадовољство управе читаонице. Да би се решила нежељеног сусанара, донела је одлуку да се у просторијама библиотеке забрани играње шаха. Онда су шахисти извели једну комбинацију, достојну оних на шаховским пољима. Као чланови библиотеке на годишњој скупштини били су бројнији и успели да у управу изаберу љубитеље шаха. После тога су се у библиотеци и читале књиге и играо шах.

САМО НЕ ДИЖИТЕ ПРАШИНУ!

Давно пре рата, у време када је шах код нас био у повоју, свртила, кажу, два љубитеља шаха у кафану. Пошто су поручили пиће, замолили су власника за одобрење да могу да одиграју неколико партија шаха. Он их је предусретљиво саслушао, завртео главом и саопштио: „Можете играти, али молим вас не дижите прашину!“

ПРОТИВНИК ШАХА

Пре отприлике чetrдесет година у једном месту играо се пријатељски шаховски меч. Време је било лепо, па су шахисти разместили своје столове испред кафеана у којој се налазило и седиште клуба. Публике је било доста, али многи од присутних нису познавали шаховску игру. Један од пролазника зауставио се и никако није могао да се уживи у атмосфери мира и тишине која је владала око играча. Желећи да дочара сцену са неког боришта понудио је награду, наравно кришом, онемо ко шахисти поруши све фигуре. Иако је давао приличну своту новца, само је добио одговор:

— Знате, шахисти су мирни за време игре, али ако их

неко узнемири онда постају боксери.

НЕУСПЕО ЧАС

Док се налазио на одмору неки љубитељ шаха упућивао је основце у правила ове игре. Деца су била заинтересована за кретање шаховских фигура и чинило се да „настава“ успешно тече. За време ручка шаховски учитељ је хтео да провери знање једног малишана, који још није пошао у школе и упитао га: — Како се креће

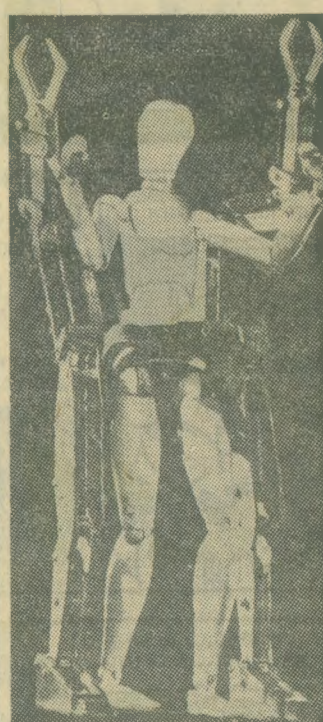
коњ? — Одговор је гласно: — Коњ се креће брзо кад је низбрдци, а када се ошине бичем...

ШАХ У ПОШТИ

Један шаховски мајстор нашао се на поштанском шалтеру и док је предавао пошту службеник му се обратио.

— Видим имате на реверу шаховску значку. Будите љубазни да проверите комбинацију из моје синоћне партије. Знате изгубио сам добијену партију!

Мајстор се нашао у чуду, иза њега је био ред, али је шахиста био упоран. Пером је почео да шара по малој значки и да даје објашњење кретања фигура, која су само њему могла да буду јасна. Мастоило је почело да се разлива, присутни су негодовали, а мајстор је морао да клима главом и потврђује све оно што је од њега тражено. Пошто је постојала опасност да се и трећи умешају у анализу, поштар је на крају био приморан, истина, тешка срца да се врати своје послу.

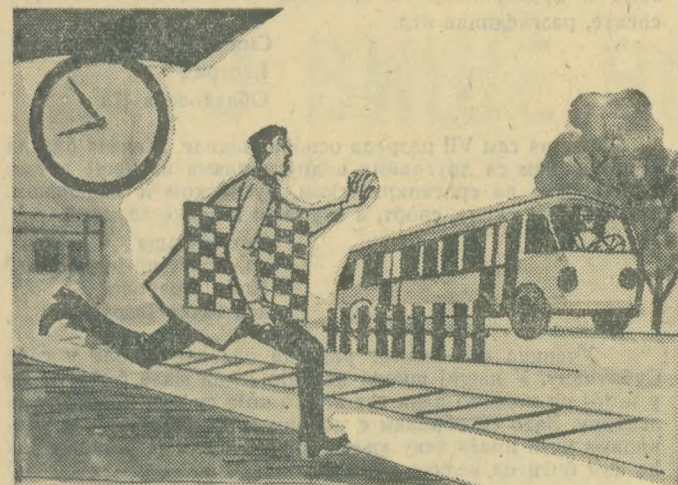

»МЕХАНИЧКИ МИШИЋИ.«

На слици је модел „механичких мишића“ који треба човеку да дају цинковску снагу и да му омогуће да подигне терет од 850 килограма а да при том употреби само делић вештачке снаге.

Привезана за ноге, руке и тело човека коме треба да да снагу машина названа „Гвозден“ имитираће и појачаваће човечије покрете омогућавајући му да изврши велики број послова.

Проналазачи ове машине надају се да ће она бити употребљена у предузећима и фабрикама за истовар тешких терета као и вађење топљених лађа.

„Раднички“ из Крагујевца допловала је без свога члана мајсторског кандидата Слава Милошевића. Он је био најавио долазак непосредно пред почетак другог кола, па је увршћен у екипу. Међутим, меч је отпочео и часовник је откуцавао време на његовом столу а он није стигао. Обе екипе биле су нервозне: према шаховским правилима играч који за један час од почетка кола не приступи игри, губи партију конзумацијом.

За то време на железничкој станици капитен екипе не

Онда их је чекао други јуриш кроз велики бањски парк до сале Термалног купатила. Када је Милошевић сео за шаховски сто, могао је да констатује да се налазио непосредно пред губитком партије: да је стигао само два минута доцније све би било касно. Јако уморан, успео је да савлада противника и добије партију.

СМЕЊЕНА УПРАВА

У једном мањем месту шахисти нису имали клуб на сузато почели шаховске гарнитуре да доносе у библиоте-

Попуст због земљотреса

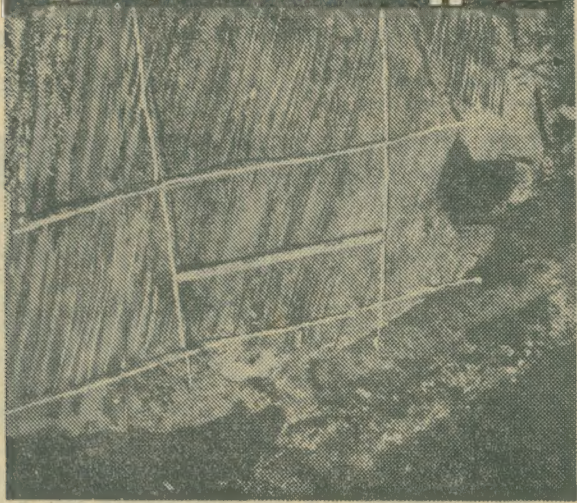
Један хотел у јапанском граду Мацуми, где је од августа прошле године до данас забележено 30.000 слабијих и јачих земљотреса, објавио је следећи рекламни оглас:

„Сваки пут кад хотел потресе трус јачине од 3 степена (према међународној скали од 7 степени), сви хотелски гости добиће бесплатно по боцу пива. Ако је земљотрес јачине 4 степена (и дим-

њаци пуцају) гости ће платити само половину свог хотелског рачуна. При земљотресу јачине 5 степени (од њега људи падају) гости могу да напусте хотел не плативши ништа“.

Шта ће се догодити ако град и хотел задеси земљотрес од 6 или 7 степени — то управа хотела препушта машти гостију.

РИБАРСКА »МРЕЖА« ОД ПРЕ 5.000 ГОДИНА

На реци Вороњез, недалеко од града Мичуринска, у дубоким речним наносима на дубини од три метра пронађен је праисторијски рибарски „а-лат“. То је у ствари нека врста преграде којом је заграђена река. Ова праисторијска „мрежа“ начињена је од неколико стотина

уских дрвених иверки оструганих каменом ножеви-ма. Сваки ивер дугачак је више од два метра. Иверје је постављено паралелно у размацама од по једног сантиметра. Утврђено је да је „дрвена мрежа“ изграђена још у трећем миленијуму пре наше ере.

ЗАКОН ЈЕ ЗАКОН

Тим Боулер, студент Оксфордског универзитета, не-давно је пре почетка испита затражио од ректората криминалију да га испије а испитна комисија га је обавестила да га је ректор казнио због крше-ри обичаја који се у Енглеској одржао све до пре сто година. У Енглеској се, као што је познато, традиције пошту-спиту — с мачем о бедрима.

Вести с фронта

За време америчког грађанског рата председник Линколн издао је наређење да све ратне старешине обавезно достављају Белој кући најподробније извештаје о догађајима на фронту. Генералу Маклелану није се свиђала таква зависност војних старешина од Беле куће. Због тога је одмах сутрадан по примању наређења послао Линколну телеграм следеће садржине:

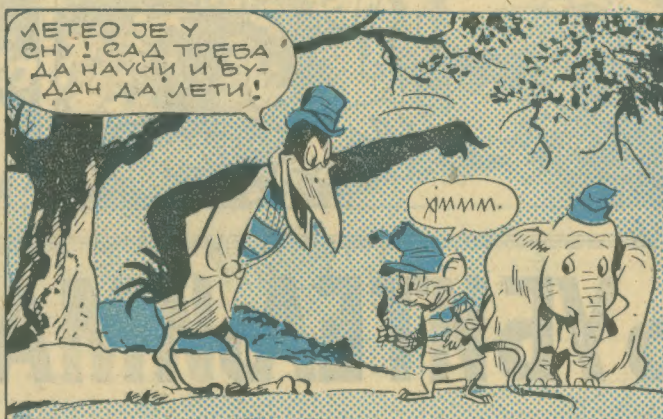
„Председнику Абрахаму Линколну. Вашингтон. Управо смо у окршају заробили шест крава. Шта наређујете да се с њима уради? Џорџ Б. Маклелан.“

Председник је одмах одговорио телеграмом:

„Генералу Џорџу Б. Маклелану. Армија Потомак. У вези са заробљавањем шест крава Помозите их. А. Линколн.“

WALT DISNEY ДАМБО

Писма читалаца

Драга редакцијо,

Редовни смо читаоци вашег листа још од првих бројева па вас молимо да у њему објавите наше адресе. Волимо музику, спорт иглу и желели бисмо да се дописујемо са друговима и другарицама широм земље. Ученици смо другог разреда гимназије из Шапца.

Остојић Мирјана
Мике Митровића 9/III
Шабац

Лазић Бата
Мике Митровића 11/III
Шабац

Лазић Рада
Мике Митровића 9а/III
Шабац

Стална сам читатељка вашег листа. Имам 13 година и желела бих да се дописујем с вршњацима и вршњацима (од 13 до 15 година) првенствено са наше јадранске обале, по могућности из неких градова познатих из историје, као што су Пула или Дубровник. Желела бих такође да размењујем омоте од чоколаде и салвете.

Влада Ковачевић
Сарајево
ул. Максима Горког 4

Пошто сам стални читалац вашег листа решио сам да вам и ја пошаљем своју адресу и да вас замолим да је објавите јер желим да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и иностранства.

Курбашић Аден
В. П. 1132/44
Шентвид, Љубљана

Имам 15 година и желела бих да се дописујем с друговима и другарицама из наше земље и то на српском и русинском језику. Занимају ме глума и књижевност.

Дулаш Славица
ул. 13. мај бр. 11
Ново Орахово
код Бачке Тополе

Желела бих да се дописујем и размењујем разгледнице са девојкама и младићима из наше земље и иностранства, а посебно из Совјетског Савеза. Љубитељ сам филма, народне и забавне музике, фолклора, спорта и књижевности. Живим у месту где је културни живот неразвијен: немамо још ни електричну енергију а да о превозном средству и не говорим.

Станковић Гроздана
з. п. Срем. Митровица
Равње
Лале Станковића 65

Ученик сам II разреда гимназије. Зovem се Драган. Веомно волим да се дописујем и упознајем живот младих како у градовима и селима наше земље тако и ван њених граница. За протеклих неколико година, откако сам почео да се упознајем преко писама, стекао сам пријатеље не само у нашој земљи већ и у СССР, Пољској, Чехословачкој, Мађарској, Индији, Индонезији, Јапану и Енглеској. Јако сам се обрадовао вашој рубрици „Писма читалаца“ и зато вас молим да објавите да бих желео да се дописујем и размењујем све мисли које занимају младе читаоце „Политикиног забавника“. Сакупљам марке (космонаутику и олимпијаде) и разгледнице у боји. Обећавам да ћу одговорити на свако писмо.

Барбировић Драган
Вршац
ул. Омладински пут 4

Имам 17 година и желео бих да се дописујем са друговима и другарицама на српскохрватском; скупљам проспекте, разгледнице итд.

Смиљанић Љубомир
Београд
Облаковска 47а

Ученица сам VII разреда основне школе. Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље и Мађарске на српскохрватском, русинском и мађарском. Занимају ме глума, спорт, а скупљам и слике глумаца.

Тот Наташа
ул. Братство-јединство 2
Ново Орахово
код Бачке Тополе

Ученица сам шестог разреда основне школе у селу Суботинцу. У нашој школи постоји једна мала библиотека у којој не можемо наћи све књиге које су нам потребне за лектуру. Зато се обраћам с молбом свим ученицима и ученицама који имају неку књигу више да нам је пошаљу јер ће нам бити од велике користи.

Унапред захвална

Стевановић Јадранка
уч. VI раз. опш. „Озренски партизани“
Суботинац
код Алексинца

Молим вас да у вашем цењеном листу објавите адресу девојчице из СССР-а, ученице 10-ог разреда. Она жели да се дописује са својим вршњаком из наше земље. Језик дописивања руски.

Унапред хвала, ваш стални читалац,

СССР
Полтавска област
г. Миргород
ул. Болничнаја 1
Подлубној Наташе

Филм Један час са Ани Жирардо

У свом најновијем броју швајцарски часопис „Илистре“ донео је интервју свог сарадника Пол Жила са познатом француском глумицом Ани Жирардо. Пре носимо овај интервју у нешто скраћеном обиму.

Кад смо стигли код Ани Жирардо, киша је управо пре стајала а њена четворогодишња кћи Булија спрема се да истрчи пред кућу да се тамо игра са децом из улице.

— Шта тренутно радите?

— Учим енглески. Досад сам одбила многе понуде енглеских и америчких продуцената. Међутим, сад ми се чини да је то било глупо.

— Коју вам врсту улога предлагашу продуценти?

— Ох! увек исте! Хладне и свирепе жене, које убијају. Не знам због чега ме они сма трају таквом, кад сам ја по природи жива и желим да играм веселе улоге. А затим тај Карнеов филм...

— Да, говоримо мало о „Три собе у Менхетну“. Филм су критичари напали, али ви сте добили „Златног лава“ за најбољу женску улогу у Венецији.

— Свакако, критичари су хтели да измире рачуне с Карнеом. На пример, рекли су да су дијалози били смешни. Међутим, ја се с њима не слажем.

Ани нема обичај да крије истину ни о другим ни о себи. Тако она даље каже:

АНИ ЖИРАРДО У ШЕТЊИ

— Признајем да сам мало узнемирена због тренутне финансијске ситуације, али не много.

Иако није снимала већ годину дана Ани није ни мировала. Глумила је, играла и певала у великој италијанској комедији „Корњачин дан“, која је доживела велики успех у Риму. Затим, како она воли да мења факове, рецитовала је и у Жидовој „Персефони“ у Миланској скали, на пет представа за претплатнике Скале.

— У позоришту сам играла у Милеровом комаду „После пада“. Мада нисам много желела ту улогу, публика ме је добро примила.

— Још као девојчица сањала сам да postanем глумица. У својим сновима правила сам позориште од картона, измишљала декор и глумце, а најчешће сам све главне улоге одређивала за себе. Много касније на Конзерваторију похађала сам курсеве Хенри Ролана и Жоржа Ле Роја и у исто време покушавала да зарадим за живот статирајући и играјући субрете. Жан Мејер ми је поверио прву прву улогу у Коктоовој „Писахој машини“. Отада сам играла у око тридесетак филмова од којих су ми најдражи: „Човек са златним кључем“, „Роко и његова браћа“ (у коме сам се срела са мојим мужем, италијанским глумцем Ренатом Салваторијем), затим „Смог“, „Жена-мајмун“ и најзад „Три собе у Менхетну“.

Поновно прелазимо на разговор о позоришту. Ани се мало љути кад јој примећујемо да јој неки замерају што игра у комерцијалним комадима.

— Не љутим се на критичаре јер знам да се сваком не може допасти исти комад. Али, кад људи причају о мени лажи, онда ме то заиста љути. У нашем глумачком занату свака улога је часна ако се одигра од срца. Сем тога, не можемо сви да играмо у авангардним комадима.

— Ани, да нисте глумица шта бисте изабрали за свој позив?

— Верујем да бих била социјални радник, или нешто слично томе, јер волим да се бринем о другима.

— Ваши планови?

— Управо снимам за телевизију улогу у комадима Жил Ренара „Домаћи хлеб“. Биће то филм у боји. Људи са телевизије су ми рекли да се већ припремају програми у боји. Ко зна, можда ћемо их видети за пет година или касније.

ПРВЕ МАМУЗЕ СА ТОЧКИТИМА ПОЈАВИЛЕ СУ СЕ У ЕВРОПИ У 14. ВЕКУ, У ШПАНИЈИ

УМЕТНИЧКИ ИЗРАБЕНЕ МАМУЗЕ ИЗ 15. ВЕКА

МАМУЗЕ КРОЗ ВЕКОВЕ

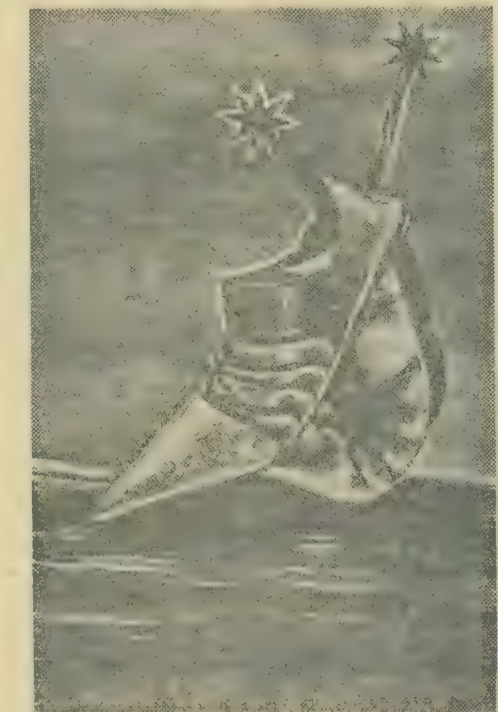
ОВО СУ ТИПИЧНЕ МАМУЗЕ УПОТРЕЂИВАНЕ У 13. ВЕКУ У ЕВРОПИ

МАМУЗЕ ЛЕГЕНДАРНОГ ПАНЧА БИЛЕ ОД КОЈИХ ЈЕ СВАКА ТЕШКА КИЛОГРАМ

МАМУЗЕ СА ВРХОВИМА ДУГИМ И ДО 30 САНТИМЕТРА КОРИСТИЛИ СУ АРАПИ ЗА ТЕРАЊЕ КАМИЛА

ОВЕ МАМУЗЕ УКРАШЕНЕ ПРТЕЖИМА КОЈИ ПРЕДСТАВЉАЈУ ВИНОВУ ЛОЗУ СВЕДОЧЕ ДА ЈЕ САКСОНСКИ ПЛЕМИТ КОЈИ ИХ ЈЕ НОСИО БИО ЉУБИТЕЉ ВИНА

ШПАНСКЕ МАМУЗЕ СА ОШТРИМ КЛИНЦИМА ПОРЕЂАНИМ У ОБЛИКУ ЗВЕЗДЕ

Не знамо тачно кад су се појавиле прве мамузе као што није познато ни кад су направљене прве узенгије. Али се поуздано зна да су мамузе у почетку имале једини задатак да нагонемо коња да иде брже. Међутим, касније је значај мамуза порастао тако да су оне оличавале власника, биле знак мушкости, симбола храбрости. Мајстори су се трудили да ове достојно представљају онога ко их носи. Вероватно су прве мамузе биле оне од дрвета које су употребљавали стари Европљани. Али, на жалост, такве

мамузе нису сачуване. Римљани су први почели да употребљавају гвоздене мамузе с оштрим врховима. У средњем веку дошло је до радикалне промене у облику мамуза појавом точкића на њиховом задњем делу. Временом су ти точкићи замењени оштрим клинцима у виду звезде. Исто тако током векова расла је и њихова величина сразмерно одећи великаша који су их носили. Било је готово немогуће наћи два витеза са istim мамузама. Мајстори су улагали много маште и вештине да би направили ремек-дела која су се

могла видети већ у 13. веку у Европи. Нестанком оклопника и мамузе су изгубиле значај и величину.

На Дивљем западу каубоји су се често разликовали према мамузама које су носили. Тако су, на пример, они најбогатији носили чак и златне мамузе. Често је и боја играла улогу: одметници од закона носили су црне мамузе што је значило да немају милости ни према коме. Постепено смањивао се и број и значај мамуза и неће проћи много времена а оне ће припадати само историји.

АНИ ЖИРАРДО И ЊЕН МУЖ ИТАЛИЈАНСКИ ГЛУМАЦ РЕНАТО САЛВАТОРЕ

ШТО ВИШЕ ВОЋА...

До данас је откривено око двадесетак врста витамина који су неопходни за живот човека. Тако је витамин П, кога има доста у лимуну, поморанџи, боровници, шипку и

паприци, и у неком другом воћу, неопходан за правилну функцију крвних капила, најситнијих крвних судова. Ако га у организму нема довољно, настаје крвављење из

унутрашњих органа. Немачки стручњаци вршили су испитивања садржаја витамина П у воћу. Највише овог витамина имају кајсије, затим долазе шљиве и јагоде. Јабукe садрже већу количину овог витамина у љусци, него у соку, брескве га имају знатно мање, а крушке врло мало. Због витамина П и других више познатих витамина, — А, Ц — једите што више воћа!

ОСТРВО ШАМПИОНИ

Закон једног племена које живи на острву Понтијанак, крај западне обале Борнеа, каже сваког ко покуша да спасе жену која се дави. Мушкарци са овог острва нису никакви женомрци; они се просто поносе тиме што су њихове жене одличне пливачице. Занимљиво је да се на овом острву откад људи памте никада ниједна жена није утопила.

ШЕСТОРИЦА НЕОБЕШЕНИХ

И нареди Едвард: „Нека из Калеа изиђу шест виђених грађана, откривених глава, само у кошуљама, са ужетом око врата и кључевима града у рукама...”

Општинска управа Калеа одлучила је 1845. године да у свом граду подигне споменик. Споменик Есташу де Сен-Пјеру, једном од најбогатијих и најзнаменитијих грађана Калеа. Пет векова раније, за време стогодишњег рата (1337—1453) Енглези који су опседали Кале затражили су да им се уручи шест највиђенијих грађана говорећи да ће само у том случају поштеди град од потпуног уништења. Есташ де Сен-Пјер први се добровољно пријавио.

Израда споменика била је поверена познатом француском вајару-класичару Давиду Анжерском. Он је начинио чак и скице, и то у стилу монументалних споменика какви су подизани римским императорима. Али, статуа није била изливена: није било довољно новца, наишли су важнији догађаји, а затим је и Давид Анжерски умро.

Ништа није учинио ни вајар Клазингер коме су се непосредно пред француско-

пруски рат (1870—1871) обратили „оци“ града Калеа.

Роден је сазнао о овом неоствареном пројекту случајно. Било је то 1884. године, уочи стогодишњице велике француске револуције. Општинска управа Калеа поново је зажелела да њен град добије давно планирани споменик, али под једним условом: да не буде сувише скуп.

Великог Родена заинтересовала је тема. То интересовање нарочито је порасло када је читајући средњовековну Фруасарову хронику, која прича о подвигу Есташа де Сен-Пјера, открио да овај није био једини јунак догађаја. Заједно с њим добровољно су пошла у смрт још петорица.

Шта је о томе забележио Фруасар? „И нареди Едвард: „Нека из Калеа изиђу шест највиђенијих грађана, откривених глава, само у кошуљама, са ужетом око врата и кључевима града у рукама.”

Едварду, енглеском краљу, у то време осмехивала се ратна срећа: његове чете потпуно су разбиле Французе у бици код Кресија, његова војска освојила је готово целу северозападну Француску и граду Калеу, који су једанаест месеци опседали Едвардови витезови и стрелци, није имао ко да притекне у помоћ. У самом граду стање је било очајно. Грађани Калеа храбро су се бранили, али им је понастало хране, оружја, снаге.

Средњовековни хроничар Фруасар саопштава кратко: дознавши за Едвардов ултиматум, председник општине Жан де Вјен наредио је да се звони у сва звона. Узнемирен злокобном згономом народ је похрлио на градски трг. Мушкарци и жене саслушали су страшну вест брзине, стежући деснице. И тада је, решен да спасе своје суграђане од разарања и смрти, из гомили испунио Есташ де Сен-Пјер.

„Сви се тискају око њега, испуњени поштовањем. Многи се обливени сузама бацају пред његове ноге — бележи хроничар. — Да би град наставио да живи пристаје да добровољно пође у смрт још један од виђених грађана, отац две прелепе кћери, Жад д'Ер. А за њих још два брата: Жан и Пјер де Висан. Затим

двојица... Сви осуђени на смрт свлаче одело, остају само у дугачким кошуљама, везују себи узад око врата и полазе, иду онамо где их сред свог ратничког логора чека надмени и нечовечни Едвард III.”

Зашто онда подизати споменик само Есташу де Сен-Пјеру? — Упорно је понављао Роден градским оцима Калеа који нису пристајали да се одрекну своје првобитне замисли о споменику ономе од шесторице који је први крочио из гомиле. Огист Роден је упоран, оч брани своју замисао, брани заједничку храброст шесторице добровољаца. Градски оци Калеа најзад пристају. А кад је у пролеће 1889. године, уочи саме стогодишњице француске револуције споменик у гипсу био готов, град Кале поручује да нема средстава за изливање споменика у бронзи. Пролази месец за месецом, година за годином... У углу једне старе коњушнице „Грађани Калеа“ чекају да се реши њихова судбина. И тек када је десет година по склапању уговора између Родега и општинске управе Калеа спроведена општефранцуска акција за прикупљање средстава, изливени су у бронзи „Грађани Калеа“ и споменик је откривен у њиховом граду 3. јуна 1895. године. И поред Роденовог противљења споменик је постављен на импозантно постоје.

Али, шесторица из Калеа могу се видети не само у Калеу. У самом центру Париза, недалеко од Дома инвалида, налази се дворца Бирон, лепо и велико здање из 18. века. Ту, где је последње године свог живота Роден радио данас је Роденов музеј. У једном скривеном кутку врта сусреће вас позната група. Да, то су „Грађани Калеа“. Ту их је поставио сам Роден који је за себе лично начинио један одливак јер је желео да их гледа онакве како их је замислио: како корачају друмом, без икаквог постоја, живи...

Трећи примерак „Грађана Калеа“ био је 1913 године послан у Лондон. А ево зашто: као што је речено, Кале је опседао енглески краљ Едвард III. Он је затражио да

му се изруче угледни грађани Калеа. Намеравао је да их погуби. Али, није их погубио, јер је за њихов живот молила његова жена која је тих дана очекивала дете. Будућа мајка спасла је живот храбрим грађанима Калеа.

ИЗ ДРЕВНЕ МУДРОСТИ

ДАМОН И ФИНТИЈА

Дионисија, тиранина сиракушког, који је према грађанима врло свирепо поступао, покуша да убије Дамон и на тај начин отацбину од тиранина ослободи. Али стражари га ухвате и тиранину предаду. Овај нареди да га на крст запну. Тада Дамон од тиранина затражи три дана да уда сестру. — А као таоца до мога повратка — рече — оставићу ти пријатеља Финтију. — Тиранин пристаде.

Трећег дана Дамон је неким случајем на повратку био спречен па је очајавао због пријатеља свога. Одрешени час је дошао. Дамон се није појавио те тиранин заповеди да се Финтија поведе на губилиште. И управо у тренутку кад су сви дрхтали за живот Финтија, Дамон је долетео да спасе пријатеља. Ганут овим дивним пријатељством Дионисије узвикне:

— О, када бих као трећи био ваш пријатељ.

СПАРТАНСКА МАЈКА

Ништа код Грка, а нарочито код Лакедемоњана, није била за војника већа срамота него се из боја вратити без штита. Прича се да је Лаконка сину, који је у рат кренуо, предала штит овим речима:

— Или са њим, или на њему.

ФАБРИЦИЈЕВО ПОШТЕЊЕ

Кад је епирски краљ Пир објавио Римљанима рат, стигне од њега бегунац у табор Фабриција, римског конзула, који се нарочито одликовао у ратовима с Пиром јунаштом и неподмитљивим поштењем. Бегунац му обећа да ће се за награду вратити Пиру и отровати га. Фабриције се побрине да се овај Пиру натраг врати као издајник и за то своје дело био је похваљен у Сенату.

НАШЕ ГРЕШКЕ

И поред свих напора које улаже наша редакција, понекад се деси да нам се поткраде нека грешка у листу. Иако знамо да се то дешава мање-више у свим штампаним стварима, није нам пријатно, али је добро указати нам на пропуст да се то не би поновило.

1. У броју 752, на страни 13 у чланку караш испод слике стоји непотпун текст: „Златна рибица са лепежастим перајицама која личе на велове због чега (ову рибу зову још и невестом). Ово што је у загради изостало је.

2. У 753. броју у напису „Контрабас“ на 8. страни пише да је контрабас највећи дувачки инструмент у оркестру. Разуме се, то је грешка; требало је да стоји не дувачки, већ гулачки.

Радо ћемо објавити исправке на све овакве и сличне грешке на које нам читаоци укажу било писмено или усмено. — Уредништво.

НАЈЕЗДА ПЛАВИХ РАКОВА

Морски ракови не „воле“ да живе дуго на једном месту и због тога често путују превлађујући понекад и хиљаде километара. Највеће „скитнице“ међу њима су такзване плаве крабе које се из Атлантског океана селе у Средоземно море и насељавају уз обале Француске, Италије, Грчке и Турске. Ту остају две до три

године а затим нестају, селе се на обале других приморских земаља где се такође задрже неколико година. Пре десетак година северна обала Средоземног мора била је присто запоседнута плавим крабама, а затим су се готово све преселиле на источну обалу, у воде Сирије и Либана.

Небројена јата плавих кра-

ба „напала“ су 1964. године делту Нила. Милиони ових морских ракова продрли су кроз уске мореузе у три највећа језера нилске делте — Мензал, Бурулус и Итку — и гладно се бацили на рибу. Нарочито их је марила риба која је већ дошла у рибарске мреже. Најезда је била толико масовна да у језерима није за све било киста, и ракови су преплављивали обале, размишљали се по селима продирући чак и у куће. Лепљива слузавачка течност која облаже дисајне путеве омогућује овим раковима да живе ван воде и по читау седмицу.

Најезда краба добила је претеће размере. Улов рибе нагло је опао а рибари су се обратили за помоћ влади УАР. Нарочита комисија коју је влада образлагала проучавала не само методе борбе против ракова, већ и могућност да се плаве крабе искористе као и обичне, црвене. Године 1963. улов црвених ракова у језеру Мензал износио је 170, а у језеру Бурулус 544 тоне. Додуше, плаве крабе имају непријатан укус али се он може одстранити ако се оне правилно припреме. Кулинарски стручњаци предлажу да се плаве крабе држе у текућој води 24 часа.

Ако пропагандна кампања поведена под паролом „Једи те плаве крабе“ уроди плодом, најезда краба на Египат претвориће се из невоље у значајан извор допуске хране. Плаве крабе брзо се размножавају: оне полажу јаја четири пута годишње и то, отприлике, по два милиона сва четири пута. Младе крабе расту брзо: за четрнаест месеци оне достижу пун узраст и величину од 20 сантиметара.

ЈЕЧАМ НЕПОТПУНИЈИ

Јечмено зрно бачено у земљу мора да се бори с разним микроорганизмима, међу којима је мало оних који су му потребни за растање. Па и поред тога клица одолева притиску грабљивих микроба. Како? Лењинградски научници одговорили су нам на то питање. Зрно јечма бачено у влажну земљу почиње да бубри у исто време стварајући и једну врсту заштитне опне сличне по саставу антибиотцима. Тако јечмено зрно себи ствара заштитну материју — гордацин. Научницима је недавно пошло за руком да издвоје гордацин у лабораторијама и он ће се употребљавати за заштиту биљака од микроскопских штеточина.

ПОПУЛАРНА ИХТИОЛОГИЈА И ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЖИВОТА РИБА

Јесетре у Дунаву

КЕЧИГА, КОЈА ЈЕ СТАЛНИ СТАНОВНИК ДУНАВА

Свет риба у нашој земљи изванредно је богат и разноврстан. У нашим водама има више врста риба него игде у Европи па чак, можда, и целом свету. Тако су до сада откривене 162 врсте слатководних риба. Од тога шест је увезено и вештачки насељено, тридесетак залазе из мора у слатке воде, а све остале живе стално у нашим рекама, ту се размножавају и ту их лови рибари и риболовци. Али, то још није све. У нашој земљи постоји највећи број риба каквих у свету нигде другде нема. То су такозвани ендеми. У дунавском базену, додуше, постоје само две такве рибе (младица и бели дунавски греч), али зато у водама јадранског слива има 28 врста таквих риба! А тога нигде другде у свету нема. Па ипак, и поред те чињенице која сведочи о изузетно интересантом свету риба код нас, ми познајемо наше рибе врло мало, много мање него што би то смело да буде. По једној анкети која је спроведена

ПАСТРУГА

међу ученицима средњих школа, ретко који ученик познаје више од десетак риба, па и то су већином оне које се највише лове и најчешће виде на тањиру. То слабо знање треба проширити ако желимо да сачувамо, унапредимо и искористимо природно богатство које имамо. Зато неће бити на одмет да мало боље упозна-

чица, као неким штитовима због чега рибе ове породице носе име — штитиоше. Осим тога, скелет им није коштан него рскавичав. Месна уста смештена су с доње стране издужене главе и имају облик мале цеви. Њоме оне купе на дну воде храну, разне црвиће, ларве и друго, које проналазе помоћу брчића. Репно пераје им је подељено на два неједнака дела, као у морских паса: горњи већи и дужи, доњи краћи и мањи.

Јесетре су у ствари морске рибе, које у реке залазе само повремено да се измресте а,

ње и нема. Може се познати по штитовима, а још боље по очима: оне су велике и округле, а лево око је увек мање од десног. Месо јој је првокласно, кавијар такође.

Сим је још мањи од кашикара, нарасте највише до 30 килограма. Штитови су му до бро развијени, њушка дебела и зубаста. Леђа сивкасто-црвена.

Паструга залази у Дунав, ређе у Тису и то с пролећа. Лако се распознаје по издуженој „њушци“ и звездолуким коштанним крљуштима по телу изнад штитова. Леђа су јој црвенкастосмеђа, трбух љубичаст. Од ње се добија изванредан кавијар.

Посебну пажњу међу рибама-штитиошама заслужује кечига. Она је међу јесетрама, као што смо рекли, једини стални становник Дунава и његових већих притока Тисе, Саве и Драве, и никада не одлази у море. Најмања је међу својим сродницима, али зато најчешћа. Деси се да буде тежа која килограм али најчешће је испод те мере. Има дугу и танку њушницу, са чуперком бркова испод. На леђима има 11—14 штитића, који се завршавају оштрим бодљама. Боје је тамносиве, трбух јој је белачаст.

Кечига воли дубоку, брзу

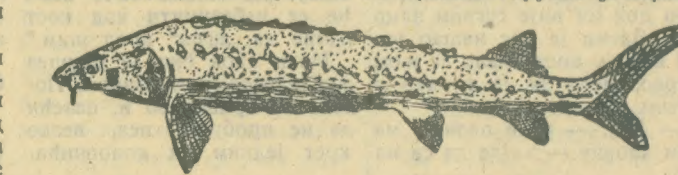
СИМ

воду матице са тврдом дном. Највише је има у подручју Ђердапа. Храни се ситним животињама дна. Признаје јој се и заслуга да тамани ларве опасне „голубачке мушице“.

Кечига спада међу наше најукусније рибе за јело. Многи је цене више од смућа и пастрмке. Уз то, ситна икра кечиге даје најбољи такозвани „црни“ кавијар.

Јесетре немају важности као спортске рибе, једино кечига понекад падне као плен риболовца. Далеко већу вредност имају оне због ајвара или кавијара, који важи за деликатес првог реда па се зато врло скупо плаћа. Обе ове речи, и ајвар и кавијар, долазе од турско-персијског назива „хајвар“, а значе исто: икра. Као што је познато, икра свих риба, сем мрене, одлична је за јело. Укусна је, хранљива, лако се вари. Али, икра јесетре, која у светску трговину долази под именом

који се добија на тај начин што се икра очисти од слузи, пропусти кроз решето и мало поспе крупном сољу. Затим јој се дода ради конзервирања евентуално која кап уља, па се тако припређена пакује у мале лимене конзерве. Ова врста кавијара је најбоља и, наравно, најскупља. Служи се

ЧИЧКОВА ЈЕСЕТРА ИЛИ КАШИКАР

уз пиће на комадићима препрженог белог хлеба. Пресовани кавијар је нешто јефтинији. Свежа икра се пропасира кроз решето у јак расо са до дацима ради конзервирања, па се онда пресује и пакује у кеснице од најлона.

Јесетрама је данас у многим

рекама угрожен опстанак, и ако људи од њих имају велике користи. Не толико од пре-тераног изловљавања, колико због подизања високих брана, које спречавају овим рибама пут до мрестилишта.

Такав је случај у Совјетском Савезу где се на рекама подижу огромне бране. Када се има у виду да на СССР отпада преко 90% ових риба и да ова земља има готово искључиви монопол у производњи скупоценот кавијара, онда је схватљиво што стручњаци тамо настоје да пронађу решење да се ово природно богатство земље сачува. То се ради на различите начине. Било је покушаја да се поред високих брана граде тзв. „рибље стазе“, у ствари степенаци које обилазе брану и у којима пад воде није толики да рибама спречава пролаз. Међутим, то се показало искуствено скупо. Онда се дошло до сазнања да је најједноставније решење понеки пут и најбоље. Сада у СССР рибари лове мрежама крупне јесетре и

моруна испред брана и једноставно их пребацују на другу страну бране, као што се то види и на нашој слици. Поред тога, велика средства се улажу да се млађ ових племенитих риба вештачки одгаји и потом пушта у реке.

Јесетрама је данас у многим

рекама угрожен опстанак, и ако људи од њих имају велике користи. Не толико од пре-тераног изловљавања, колико због подизања високих брана, које спречавају овим рибама пут до мрестилишта.

Такав је случај у Совјетском Савезу где се на рекама подижу огромне бране. Када се има у виду да на СССР отпада преко 90% ових риба и да ова земља има готово искључиви монопол у производњи скупоценот кавијара, онда је схватљиво што стручњаци тамо настоје да пронађу решење да се ово природно богатство земље сачува. То се ради на различите начине. Било је покушаја да се поред високих брана граде тзв. „рибље стазе“, у ствари степенаци које обилазе брану и у којима пад воде није толики да рибама спречава пролаз. Међутим, то се показало искуствено скупо. Онда се дошло до сазнања да је најједноставније решење понеки пут и најбоље. Сада у СССР рибари лове мрежама крупне јесетре и

ЛИСИЦА ДОМАЋА ЖИВОТИЊА

Францускиња Симона Жакмар се већ осам година бави припитомљавањем и упознавањем људи једне од најнепопуларнијих животиња. Реч је о лукавој, неповерљивој, дивљој и неукротивој тета лици. Закључи до којих је дошла ова стрпљива одгајивачица интересантни су и неочекивани. На пример, многе њене питомце постале су јој у тој мери привржене да то превазилази чак и пословичну оданост паса. Међутим, за разлику од паса и мачака који воле кућу и живот под истим кровом са човеком, лисица се доста тешко привикава на такве услове живота.

Симона Жакмар је своје прве питомце упознала априла 1958. године. Била су то два лисичета чији су родитељи настрадали од ловачке сачме. Имали су шест недеља. Били су толико преплашени да су заборавили да уједају. Симона је окупала мале лисице, дала им млека и меса а затим их сместила у постељу. Упркос великој пажњи коју им је указала, оне су недељама испољавале исти страх као и првог дана, бежале су, криле се и биле неприступачне. Много пута их је васпитачица морала да тражи у неком куту испод ормана где су оне тужно цвилеле. Временом њихово се понашање изменило да би на крају постале тако рећи праве домаће животиње.

Од 25 лисица које су боравиле код Симоне Жакмар 10

ЛИСИЦА ДЕЛИ ОВЕД С МАЧКОМ

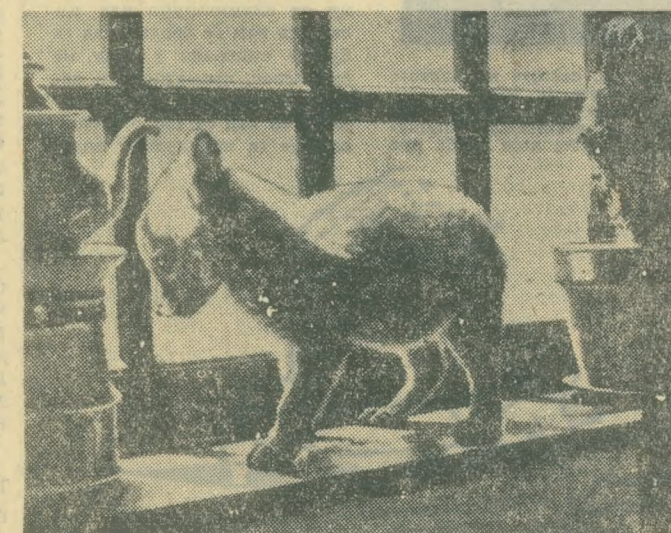
се нису могле припитомити и после краћег или дужег времена побегле су у шуму или их је њихова власница сама

пустила да оду. Од 14 преосталих пет су постале дисциплиновани, али не сувише привржени чланови домаћинства док су четири испољиле изванредне особине домаћих животиња.

Данас Симона Жакмар чува у забрану крај куће два пара лисица. Мада им је пут ка шуми, која се протеже иза забрана отворен, лисицама не пада на памет да напусте домаће огњиште.

Нема лепшег призора од игре двеју лисица. Оне јуре једна другу, отварају чељусти као да ће ујести једна другу, али се у ствари само благо уједају на местима где је крзно најдебље а затим се ухвате у коштак и тако загрљене откотрљају по неколико метара. Све што се креће: птице, инсекти, пси, мачке, козе, привлачи пажњу лисица. Међутим, док оне по правилу мрзе псе и боје их се, са мачкама обично успостављају добре односе и могу да живе са њима као прави пријатељи. Супротно уобичајеном веровању, лисице нису заклету непријатељи птица. Оне су у стању да се необично спријатеље са зебама и црвеним дањима.

Једном припитомљена и навикнута на човека лисица не жели више да се врати у дивљину. Своју миљеницу Мијаги и Велику лисицу Симона Жакмар је одвела врло дубоко у шуму и тамо их оставила. После неколико дана обе су се вратиле. Нетач-

МЛАДУНЧЕ ЛИСИЦЕ ДОБРО СЕ СНАЛАЗИ У СВЕТУ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

МАЛА ПОРОДИЧНА СЦЕНА

ПИСМО ЈЕДНОГ ПЕСИМИСТЕ

У великом лучком граду Ростоку радници су, рушећи неку стару зграду, нашли у једном од зидова узидану стару писку боцу. У боци се налазила белешка датирана 15. августа 1909. године. Њен аутор, неки зидар који је радио на подизању зграде, изразио је у њој сумњу у целисходност грађења. „Узалудан посао јер ће се и тако кроз месец дана, како предкажује један видовњак, догодити смак света“ — написао је зидар.

КАКО РАЗВИТИ ПАМЋЕЊЕ

Лондонски психолог професор Џорџ Барлеј држао је својим студентима предавање: „Како развити и побољшати своју способност памћења“. Међутим, професор је успео да одржи само полови-ну предавања. За време одмора студенти су узели с катедре професоров подсетник с тезама а без њега он није могао да се сети о чему треба даље да говори.

ВЕЛИКИ ТАМ-ТАМ

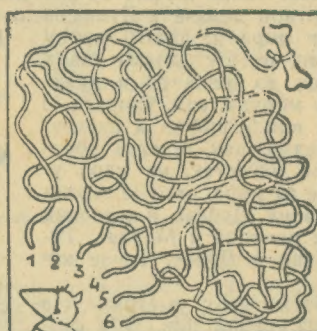
Мали Мвамбо је морао хитно да јави нешто свом пријатељу Мвомба који живи у суседном селу. А како у дунгли нема телефона, Мвамбо је употребио там-там. Сликару који се тамо случајно нашао веома се допала сцена

слања „афричког телеграфа“ па је нацртао малог Мвамбу и његов там-там. Када је слика била готова сликар се сетио да би могао да је умножи и пошаље својим пријатељима. И прионуо је на посао: за тили час нацртао их је још пет.

Међутим, у журби није пазео на детаље тако да су му од шест слика само две биле исте. Које?

Одговор: И оне две слике које су нацртао Мвамбо.

МАЛИ КЛОВН

Мали клоун и папагај умили су се од шетње па су одлучили да се врате кући. У дворишту су затекли једног пса који је био нашао пакетик са конопчићима и толико се дуго с њима играо док их није сасвим замрсио. Затим је пас нашао једну велику кост. Мало се њом играо, мало ју је глодао а затим уморан заспао.

— Чуј, — рече папагај малом клоуну — хајде да се ма

ло нашалимо. Ти се опрезно привуци и вежи кост за крај једног од ових конопчића. Затим други крај конопчића доноси овамо. Пробудићемо пса и приредићемо му представу. Да видиш само како ће се изневерити кад кост почне да „игра“ пред њим.

Мали клоун био је одушевљен папагајевим планом. Полако се припуцао и, пазећи да не пробуди пса, везао кост једним од конопчића.

Али, тада је застао збуњен. Како да у оној гомили замршене ујади пронађе други крај конопчића за који је кост? Дуго се мучио, али је најзад успео. Да ли сте и ви пронашли за који је од шест конопчића мали клоун везао кост.

Одговор: Кост је везана за крај конопчића који је нацртао Мвамбо.

ОТВОР ОЧИ

Четири музиканта

Сигурно нисте заборавили причу о четири музиканта. Четири домаће животиње којима је досадио тежак рад и нељудско понашање су да побегну од нашања њиховог газде, од куће, да се отисну у свет и да за живот зарађују као певачи и музиканти. И ево их, кренули су на пут.

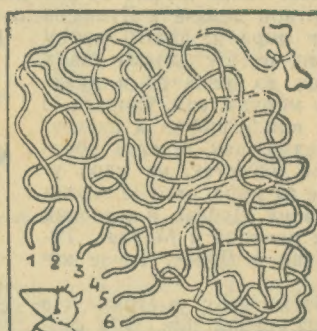
Али, на нашој слици виде се само три „музичара“. Међутим, и четврти је ту, само се сакрио. Потражите га.

Одговор:

Четврти музикант је сакрио унутар слике, иза њега.

МАЛИ КЛОВН

Мали клоун и папагај умили су се од шетње па су одлучили да се врате кући. У дворишту су затекли једног пса који је био нашао пакетик са конопчићима и толико се дуго с њима играо док их није сасвим замрсио. Затим је пас нашао једну велику кост. Мало се њом играо, мало ју је глодао а затим уморан заспао.

— Чуј, — рече папагај малом клоуну — хајде да се ма

ло нашалимо. Ти се опрезно привуци и вежи кост за крај једног од ових конопчића. Затим други крај конопчића доноси овамо. Пробудићемо пса и приредићемо му представу. Да видиш само како ће се изневерити кад кост почне да „игра“ пред њим.

Мали клоун био је одушевљен папагајевим планом. Полако се припуцао и, пазећи да не пробуди пса, везао кост једним од конопчића.

Али, тада је застао збуњен. Како да у оној гомили замршене ујади пронађе други крај конопчића за који је кост? Дуго се мучио, али је најзад успео. Да ли сте и ви пронашли за који је од шест конопчића мали клоун везао кост.

Одговор: Кост је везана за крај конопчића који је нацртао Мвамбо.

ОРИГИНАЛАН МУЗЕЈ

Бања Монтекатини у Италији, познато лечилиште за реуматизам, постала је недавно интересантна по своме новооснованом музеју. Управа лечилишта желела је да бања не буде само то, већ да се истакне као уметнички центар и због тога је решила да оснује музеј уметности. И то на један оригиналан начин.

Прво су се људи из управе обрадили својим грађанима и туристима који су се налазили у бањи да приложе вредније слике које поседује и тако постану оснивачи музеја. Међу првим јавио се мештанин Ђовани Матона који је за ту прилику узео кичицу у руке и приложио своје оригиналне радове. Флорентински критичари кажу за њих да спадају у најбоље италијанске апстрактне слике.

Познати амерички глумац Спенсер Траси приложио је једну скулптуру коју су назвали „Мона Лиза музеја“. Даглас Фербанк старији и Мери Пинкфорд такође су приложили интересантне цртеже. Сем њих дала су своје прилоге и модерни италијански мајстори Борђио Чирико и Ренато Гутузо. Обећао им је своје слике и бивши председник САД Ајзенхауер, који је у овој бањи боравио за време другог светског рата.

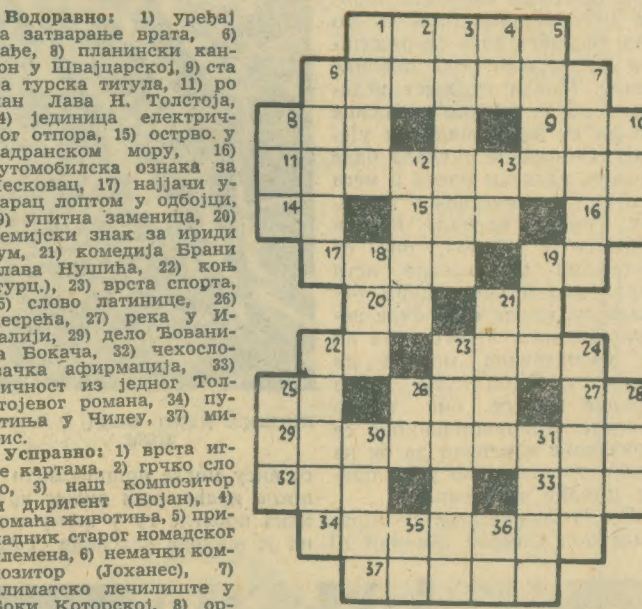
Овај међународни музеј необичан је не само по начину како је настао већ по томе што у њему једно поред другог стоје ренесансна Мадона и суперреалистички пејзаж, руска иксна и апстрактни или оп-арт портрет.

Монтекатини је место од 15.000 становника, а посећује га годишње милион туриста и оних који се овде лече! Годишњи приход од странаца износи 32 милиона долара.

Птић-полетарац прхнуо је из гнезда и први пут полетео у широк, непознат свет. Док је био у гнезду виђао је само своје родитеље и браћу па није могао ни да замисли да на свету има и другачијих бића. И зато се и изненадио и уплашио када је пред собом угледао... Шта је то птић угледао? Повежите оловком бројеве од 1 до 27 па ћете видети од чега се толико уплашио.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) уређај за затварање врата, 6) лађе, 8) планински кантон у Швајцарској, 9) стар турски титула, 11) роман Лава Н. Толстоја, 14) јединица електричног отпора, 15) острво у Јадранском мору, 16) аутомобилска ознака за Лесковац, 17) најјачи ударац лоптом у одбојци, 19) упитна заменица, 20) хемијски знак за иридијум, 21) комедија Брани слава Нушића, 22) коњ (тур.), 23) врста спорта, 25) слово латинице, 26) несрећа, 27) река у Италији, 29) дело Ђованија Бокача, 32) чехословачка афирмација, 33) личност из једног Толстојевог романа, 34) пустиња у Чилеу, 37) мирис.

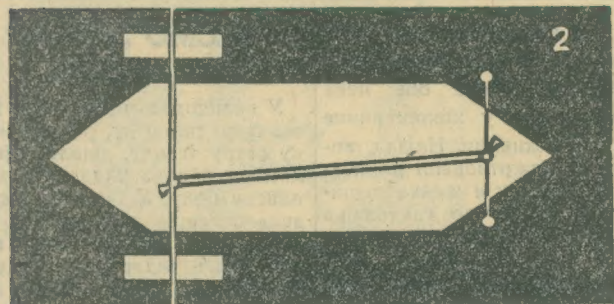
Усправно: 1) врста игре картами, 2) грчко слово, 3) наш композитор и диригент (Бојан), 4) домаћа животиња, 5) припадник старог номадског племена, 6) немачки композитор (Јоханес), 7) климатско лечилиште у Боки Которској, 8) орган чула слуха и равнотеже, 10) богиња несреће код старих Грка, 12) отпадак од дрвета, 13) китова кост у ждрелу, 18) легенда, 19) острво у Јадранском мору, 21) француски књижевник („Тарта рен Тарасконац“), 22) бориште, 23) град у западној Африци на реци Нигеру, 24) свеза, 25) стари скандинавски књижевни споменик, 26) лична заменица, 28) лична заменица, 30) важна стратегијска тачка, 31) десна притока Неретве, 35) мера за површину, 36) део коњског прибора.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) бор, 4) гем, 7) Сибелијус, 10) ала, 11) Аса, 12) нт, 13) сви, 15) ТБ, 16) Дета, 18) Дара, 20) нов, 21) Ева, 22) лекар, 25) тал, 27) Ири, 28) оро, 31) „Мизантроп“, 34) ел, 35) кер, 36) ге, 37) лото, 39) Илир, 41) Ава, 42) ара.

НАПРАВИ САМ

БРОД СА ЛОПАТИЦАМА

него што увучете у осу да прорежете на шест места. У те прорезе увучите лопатице које сте пре тога направили од станиол папира величине 1,5x1,5 сантиметара.

Горњи део брода начините такође од чврстог картона и на њему изрежите или нацртајте прозоре, димњак направите од полузапушача од плуте у који увучите цевчицу од алуминијума или трску. Да вам се бродич кад га будете стављали у воду не би распао, намажите га лаком у боји или масном бојом. Тек кад се добро осуши можете га поринуту у воду

Надамо се да ће и овај брод са лопатицама, какви су били у употреби све док није пронађена елиса, наћи место у вашој збирци минијатура, поготову што га није тешко направити.

Начин прављења: почните најпре од дна које ћете начинити од чврстог картона и то према нашем цртежу број 2. Као оса за точкове нека вам послужи тања жица коју треба да увучете у задњи део трупа. У предњи део такође увучите краћу тању жицу или чинио. Као „мотор“ који ће покретати бродич нека вам послужи тања ласица чији један крај вежите за осу на задњем делу трупа а други за жицу или чинио на предњем. Кад будете обртели точкове, ласица ће се обавијати око осе, а његовим одвијањем точкови ће се покретати. Бојне стране бродича направите такође од чврстог картона величине 20x8 сан-

ВЕЛИКИ МАЈСТОР ДИВЕРЗИЈЕ

Обавештајац, немачки комуниста, десет година се борио против фашизма свим средствима диверзије. Абвер и Гестапо узалуд су покушавали да му уђу у траг и тако прекину серију саботажа које је он организовао у земљама широм окупиране Европе

После другог светског рата објављена је књига „Бекство из ноћи“ посвећена највећем европском диверзанту — обавештајцу Ернесту Фридриху Волвеберу. Наслов је требало да симболизује бекство из мрака Хитлерове Немачке одакле је Волвебер морао да се склони одмах по доласку фашиста на власт да би потом као комуниста био прогањан до последњег дана прошлог рата.

Волвеберу су већ од 1936. године тражиле све европске тајне полиције из земаља са којима је Немачка одржавала добре односе. Зато он никада није имао своје стално боравиште. Немачке обавештајне службе — Абвер и Гестапо — расписале су велику награду за Волвеберово хватање, поставиле му безброј заседа, али он је увек вешто избегао сигурну смрт. Ниједан немачки обавештајац не може се похвалити чак ни да га је видео.

Када је немачка обавештајна служба организовала шпијунажу против совјетске пловидбе на Балтику, Волвебер је одмах предузео противмере. Пре немачке инвазије на Данску, успео је да открије целокупну немачку шпијунажу у овој земљи, да је компромитује и на крају потпуно разбие.

Методи диверзије

Волвебер се није задржао само на овоме. Као поморац познавао је безброј могућности и начина за потапање бродова. Ипак се одлучио само за један, који Немци никад нису успели да открију: сам је правно танке шипке од лимена, бушио комаде угља и тако вешто их подметао у угља, којима су загревани парни котлови на немачким бродовима — да их ни најбоље животиње контрола није могла открити. Касније је у тајне свог метода упутно читав одред омладине, који су се бавили саботажом и у немачким лукама.

Радници који су утоваривали угљак у немачке бродове стављали би комаде динамитних шипкама дубље у складишта, на место одакле ће се

он користити кад брод буде далеко на пучини. Први немачки бродови натоварени муницијом и оружјем за Шпанију никада нису стигли на Ибериско полуострво. Изненад не експлозије на пучини избиле су једна за другом и бродови са драгоценим товаром нестајали су са површине мора.

После инвазије Данске, једног јутра, немачки брод „Марин“ тајно је испловио из данске луке за Норвешку. На броду је било 4.000 немачких војника. Ниједан од њих, међутим, није стигао у Норвешку. Снажна експлозија га је потресла на морској пучини и он је заједно са својим товаром отишао на морско дно.

Седмог јула 1941. године Немци су извели на суђење похашене Волвеберове сараднике из Копенхагена. Циљница их је теретила за потапање шеснаест немачких, три италијанска и два јапанска брода. Ниједан Волвеберов сарадник није хтео да о-

да свог шефа, па чак да призна да га је ниједанпут видео. Сви су осуђени и упућени у концентрационе логоре.

Волвебер у немачкој униформи

Гестапо је оценио с каквим противником има посла и сто

вили заседу очекујући Волвебера и његове другове. Тренуци „састанка“ између Гестапоа и Волвебера су се приближавали. У једном моменту, с леђа је затрештала паклена паљба. То их је Волвебер напало изненада и све Немце једним видирао. Валтин је успео да

ви и железничке пруге — летели у ваздух. Експлозије димамита потресале су све немачке транспорте. Волвеберови диверзанти су само пругу Осло — Берген бацили у ваздух на појединачним деоницама и преко 60 пута!

На пистама данских аеродрома експлозије су постале толико редовне да су Немци морали да одустану од њихових употреба. Подморнички уређаји на обалама Норвешке и железнице у Шведској, били су такође стални циљ напада диверзаната.

Најзад су Волвебера ухапсили норвешке власти. Немци су тада улагали велике напоре да га буду изручен и да би документовали своје захтеве, сачинили су дугачку листу Волвеберових „грехова“. Међутим, он је упорно тврдио да је совјетски држављанин и због тога није могао бити изручен Немцима.

У току самог суђења — Немци су стално слали све нове и нове податке о диверзантским акцијама. Иако је Волвебер лежао у затвору, они су тврдили да и даље одатле руководи диверзијама. Чим би нека железничка станица или композиција одлетела у ваздух, изводили би га поново на суђење, окривљујући га да је умешан у сваку саботажу на копну и мору.

Једном приликом док је лежао у затвору, у Шведској се десила најтежа поморска саботажа. Три шведска разарача најновијег типа експлодирала су пред самом стокхолмском луком. Крајем 1944. године, шведске поморске снаге су потпуно одустале од праћења и заштите немачких бродова само да би сачували своје пловне објекте.

Књига „Бекство из ноћи“, коју је написао Јан Валтин, међутим, ни издалека не даје праву слику подвига Ернеста Фридриха Волвебера. Наиме, за време суђења пред шведским војним судом, који га је пустио по завршетку рата, Волвебер је испричао тајну својих подвига, али под условом да се ови подаци о његовој обавештајној и диверзантској делатности не могу објавити за 50 година и они зато још представљају тајну.

Јесте ли већ чули

99...

... реч „пижама“ потиче од хиндустанског језика, и то од речи „паијама“, која буквално значи „одело за ноге“.

... познати дијамант „Јужна звезда“ нашао је 1853. године у песку неке бразилске реке јед

на млада прикиња која од свог газде није за то добила никакву награду. Он је, пак, дијамант одмах продао махараџи од Бороде за своту од око 250 милиона старих динара.

... циновске корњаче с Галапагоса углавном се хране травом

али се с времена на време наједу бодљикавих кактуса.

... штука је најпрождрљивија риба наших река.

... мада нам острига у њеној љуштури изгледа као безоблична

маса, она има уста, срце, желудац, црева и је тру.

... немачки научници су израчунали да на нашој планети живи око 75 милијарди птица, то јест 25 пута више него људи.

„ЗУБНА“ ЗЛАТНА ГРОЗНИЦА

Цемс Кејлер из Портленда, у Аустралији, купио је неколико овчијих глава да би скупао себи гурманску и истовремено јефтину чорбу. Стављајући главе у лонац приметио је да су зуби на тим главама превучени неким златним слојем. Остругао је један зуб и жути прах однео једном хемичару на анализу. Било је то право злато. Кејлер је трком отишао у ову исту месарницу.

— Дајте ми још оних овчијих глава! Чорба од њих је одлична — казао је месару, једва прикривајући узбуђење.

И у тим главама зуби су имали златне „крунице“. Кејлер је успео да открије где су пасле овце за „златним зубима“. Намеравао је да купи цело стадо и пашњак. Али, новост о златносној земљи се раширила и у Портленду је настала права златна грозница. Богатији и снажљивији конкуренти претекли су Кејлера.

Објашњење за порекло златних „круница“ веома је једноставно: овце су пасући траву захватале заједно с њом и земљу у којој се налазило злато. Слични случајеви били су својеремено забележени и у Калифорнији у време велике „златне грознице“.

ВИСОКО ГОРЕ НА ДАЛЕКОВОДИМА

МОНТЕРИ-АКРОВАТИ ИЗМЕЂУ НЕБА И ЗЕМЉЕ.

ОПАСАН ПОСАО

Извршити оправку на стубу далеководна тежак је и опасан посао. Па ипак, искусним монтерима који на далеководима раде годинама, несреће се ретко догађају. Како они раде и до којег мере при том морају бити опрезни, показате и овај данис који доносимо.

Они се до одређене висине, где треба извршити оправку на далеководном стубу, пењу обично помоћу специјалне корпе. Та монтерска платформа, како је називају, помера се увис хидрауличким уређајем, а сам кош, у којем се могу сместити два монтера, личи на осматрачницу на каквом високом јарболу.

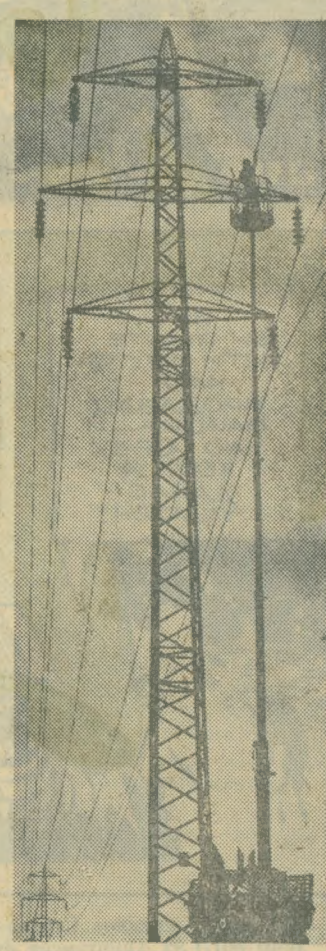
Када се платформа која стоји на једној „нози“ приближи електричном воду кроз који протиче струја од 100 киловолти, кош се зауставља. Један од монтера прислања уз далеководну жицу пробну справу којом се утврђује да ли је диспечер искључио проток струје. Затим се између вода и гвоздене конструкције стуба учврсти такозвани нож за кратки спој, на чијем крају виси жути кабл. Ова справа служи као сигурносни уређај у случају нестанка индукционе струје. Јер, друге фазе далековода и за време оправке остају под пуним напонам. Тек тада може да поч

не рад на замени оштећених изолатора. Али, као што сте видели, пре тога мора бити извршен читав низ сигурносних мера и прописа.

Да ли је монтер при врху далеководног стуба у животу најопаснији? Свакако да јесте, уколико се не држи одређених прописа. Боја групе пре поласка монтера на одређиште позива надлежног диспечера који добија налог да искључи струју из оног дела далековода на којем ће оправка бити извршена. Диспечер му потврђује искључење и уземање далековода. Пре поласка на посао монтери морају својим потписом да потврде да су с радним задатком детаљно упознати.

Сваки монтер добија неку врсту обојене наруквице која ће му служити за контролу. Наруквица има исту боју као и конзола вода из којег је струја искључена. Монтер на тај начин може боље да се оријентира и избегне додицање вода друге боје са струјом под пуним напонам.

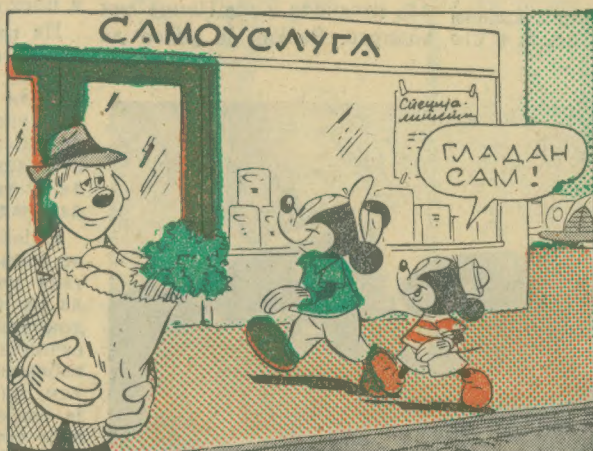
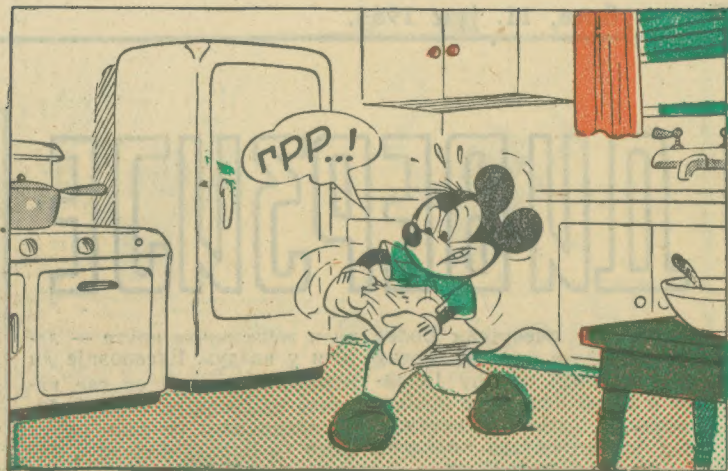
Тек тада међу сплетом жица и изолаторима може да почне оправка на далеководу. Да би се приближио изолатору монтер понекад мора да изводи праве циркуске атракције, ходајући по жицама на артоглавој висини, као што се то види на нашој фотографији.

РАДНО МЕСТО У КОРПИ НА 20 МЕТАРА ВИСИНЕ

WALT
DISNEY

МИКИ

ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

